

mâyi-itôtamawin

namôya iktakon

ita pimâcihowinihk:

nistam-iyiniwak êkwa

âpihtawikosisânak

pakitinikêwin ta-cikâstêpitamihk

kiskêyih tamowin pihcâyihk ita masinahikanihk kikâ-kî-cikâstêpicikâtêw, âtiht âhpô kâhkiyaw, êkwa asici mîna, ta-pêyako-âpacihtâhk ahpô mâmawi pokw-îtê wî-âpacihtâtâwî ta-kakwê-atâwâkêcik, nama-kîkwây ê-itakihtamihk ahpô mwâc ayiwâk ta-kakwêcihkêmok, mâka kîspin pîtositasinahikâtêki.

kikakwêcimikawiyin:

- kwyask kêhcinâ kê-itôtaman wî-cikâstêpitamihk masinahikana;
- ta-masinahaman nîswaya kâ-isi-isiyihkâtamihk masinahikana kâ-cikâstêpicikâtêki, asici mîna ana omasinahikêw, ita kâ-atoskêhk; êkwa
- ka-wîhtamihk êwako ôma cikâstêpayihcikan ê-cikâstêpitamihk ita ohci tâpwêwakêtasinahikêwin ohci onîkânîwak kâ-kanâtahk êkwa ôma kâ-cikâstêpitamihk môy itasiwâtamok ta-masinahamihk ohci onîkânîwak kâ-kanâtahk.

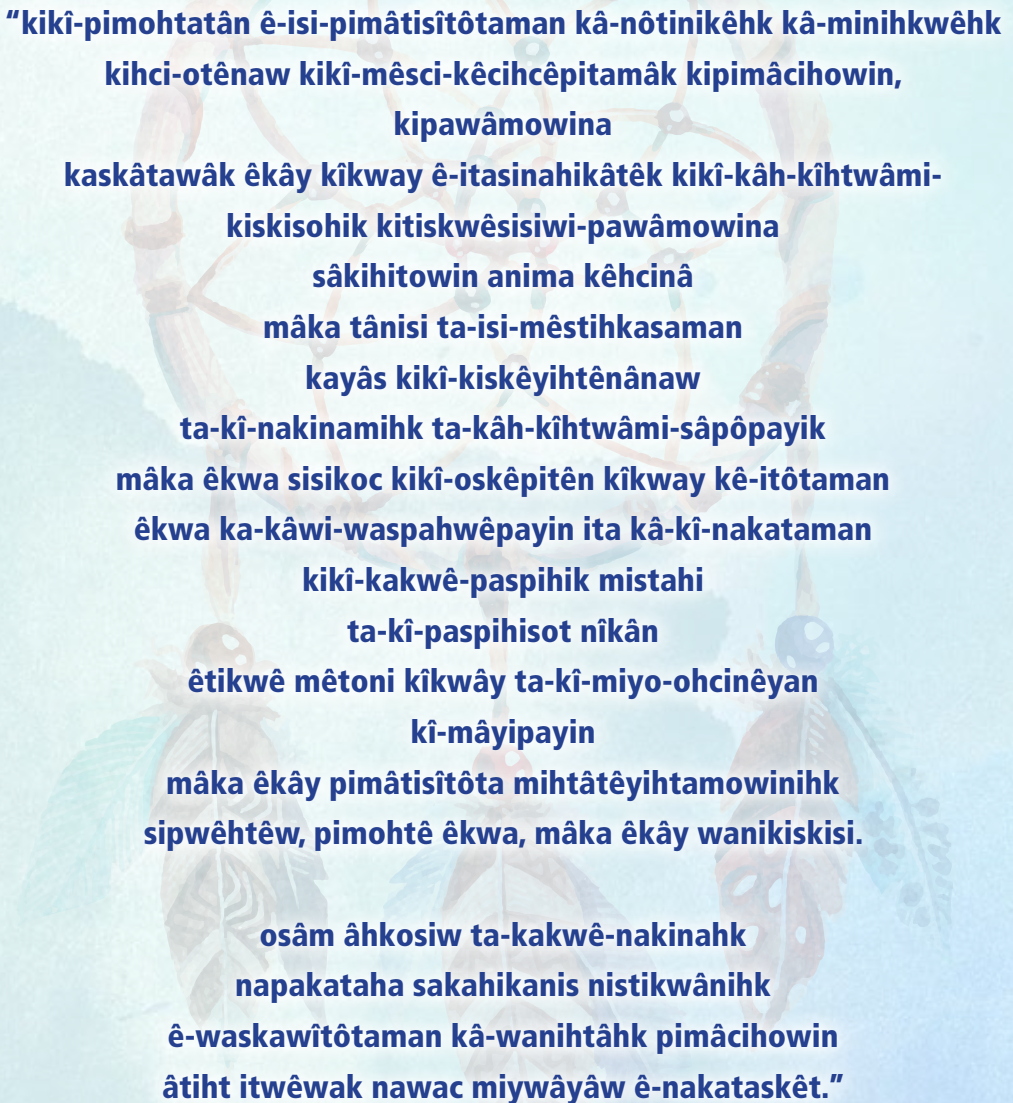
kâ-atoskêwi-cikâstêpitamihk êkwa ta-mâmawi-mêkihk pakitinikâtêw mâka masinahikan ka-kâhtinamihk ohci kâ-isi-paminahkik wiyasowêwina ôta kâ-kanâtahk. Kîspin ayiwâk kiskêyih tamowin kinitawêyih tèn, mahti kâhtinik kâ-isi-paminahkik wiyasowêwina ôta kâ-kanâtahk ita www.justice.gc.ca.

© kichi-ôkimâskwêw ita kâ-ahiht ôta kanâtahk, ê-ohcikâpawîstamihk ita kâ-itâpapîstahk wiyakowêwin êkwa kâ-itâpapi-atoskâtahk wiyasowêwina ôta kâ-kanâtahk 2018.

ISBN: 978-0-660-23903-3

Cat. No.: J2-366/1-2015Rc2-PDF

*kâ-isi-paminahkik wiyasowêwina ôta kâ-kanâtahk nanâskomêwak ê-wîcihitâsocio
kâ-kanâtahk nîstam-iyiniwak ê-wawiyêyâk ta-kakwê-nakinahkik pâyakoskâni-nôtitowin
kâ-kwêyâci-osihtâhk ôma masinahikanis.*

**“kikî-pimohtatân ê-isi-pimâtisîtôtaman kê-nôtinikêhk kê-minihkwêhk
kihci-otênaw kikî-mêsci-kêcihcêpitamâk kipimâcihowin,
kipawâmowina
kaskâtawâk êkây kîkway ê-itasinahikâtêk kikî-kâh-kîhtwâmi-
kiskisohik kitiskwêsiswi-pawâmowina
sâkihitowin anima kêhcinâ
mâka tânisi ta-isi-mêstihkasaman
kayâs kikî-kiskêyihênânaw
ta-kî-nakinamihk ta-kâh-kîhtwâmi-sâpôpayik
mâka êkwa sisikoc kikî-oskêpitên kîkway kê-itôtaman
êkwa ka-kâwi-waspahwêpayin ita kê-kî-nakataman
kikî-kakwê-paspihik mistahi
ta-kî-paspihisot nikân
êtikwê mêtoni kîkwây ta-kî-miyo-ohcinêyan
kî-mâyipayin
mâka êkây pimâtisîtôta mihtâtêyihitamowinihk
sipwêhtêw, pimohtê êkwa, mâka êkây wanikiskisi.
osâm âhkosiw ta-kakwê-nakinahk
napakataha sakahikanis nistikwânihk
ê-waskawîtôtaman kê-wanihtâhk pimâcihowin
âtiht itwêwak nawac miywâyâw ê-nakataskêt.”**

ohci ôma “osâm âhkosiwin” ê-pakitinikâtêk ta-cikâstêpitamihk ohci Eekwol

kâ-isitasinahikâtêki ita

êwako ôma ohci masinahikanis	1
nôtinitowin kipêyakoskânihk kikâ-kî-nakinikâtêw	2
sisikoc mâyispayiki isi	4
nistam-iyiniw-iskwêwak êkwa âpihtawikosisâni-iskwewak ita kâ-kanâtahk.....	5
kîkwây anima mâyi-itôtamawin?.....	6
kâ-kâh-kîhtwâmi-ây-ispayik mâyi-itôtamawin	11
tânisi ê-ây-ispayicik nitawâsimisak?.....	13
tânêhki ômisi ê-ây-ispayiyân?	15
âcâhkowi-kiskinwahamâtowina	19
nawac cí ta-kisâhtamân âhpô ta-sipwêhtêyân?	22
tânisi kîspin ta-kîsêyih tamân ta-kisâhtamân?.....	23
tânisi kîspin ta-kîsêyih tamân ta-sipwêhtêyân?	24
sisikoc mâyi-ispayiki kwêyâcî-kîsêyih tamowina	25
awîna nikâ-kî-kakwêcimâw ta-wîcihit?.....	27
tânisi ây-ispayin kîspin sêwêpitamawaki simâkanisak?	29
tânisi ây-ispayin kîspin simâkanisak wiyasiwâtâci ana kâ-mâyi-itôtahk?	31
tânisi ây-ispayiwak nitawâsimisak kîspin kîsêyih tamâni ta-sipwêhtêyân?.....	33
tânisi nikâ-kî-sôhkosiwin mîna maskawisîwin ta-kîsiswâtamâsoyân kâhkiyaw ôhi?.....	34
itwêwin ê-isi-âpacihihikâtêki ita masinahikanisihk.....	37

êwako ôma ohci masinahikanis

êwako ôma masinahikanis masinahikâtêw ohci nistam-iyiniwak êkwa âpihtawikosisânak kâ-wîsakitêhêhihcik osâm nôtitowin opimâtisiwinihk. mâka, kâhkîyaw kâ-wîsakitêhêhihcik, âhpô kâ-mâyi-itôtawâcik awiyakak—nâpêw âhpô iskwêw, kêhtê-âyi âhpô osk-âyi, nistam-iyiniwak êkwa âpihtawikosisân kiyâm âhpô—sîhkîmâwak ta-kâhtinahkîk wîcihtowin.

kâ-isi-ây-itwêyâhk nistam-iyiniwak âhpô âpihtawisisânak ita masinahikanisihk, itakonihcik kâkhiyaw nistam-iyiniwak, mâka pîtos wî-masinahikâtêw astêw ê-iskipowinîmowasinahikâtêk isi.

ayamihtâ ôma masinahikanis kîspin:

- kiwîcâyâhtaman nôtitowin âhpô mâyi-itôtamawin kîkîhk—pihcâyîhk kiwîcêwitowinihk, âhpô kipêyakoskânihk;
- ê-nitawêyîhtaman kâ-miywâyâhk, ê-miywâsik kîkîhk ita kiya ohci âhpô kitawâsimisak; âhpô
- kipîhk wêyîhtamohik awiyak kîkîhk kipêyakoskânihk âhpô kitiskonikanihk ê-wîcâyâhtahk nôtitowin âhpô mâyi-itôtamawin wîkîhk ita.

êwako ôma masinahikanis kîka-nisitohtamohik:

- ê-isi-ây-ispayîk nanâtohk mâyi-itôtamowinihk êkwa pêyakoskân nôtitowinihk; êkwa
- anima nôtitowin êkwa mâyi-itôtamawin môy ohci ihtakonwa nistam-iyiniwin âhpô âpihtawikosisân opimâcihowinihk.

kîspin kîkîskêyimâw awiyak ê-wîsakitêhêt, kîkâ-kî-wîhtamawâw môy ê-ohci-pêyakot ... êkwa kîkâ-kî-wâpahtihâw ôma masinahikanis ita nama-awiyak kîka-mwêskâcihkâskîk.

kâsînamawin—kîskêyîhtamowin ita kâ-itasinahikâtêk môy ka-âpacihtâhk pêyakwan wiyasiwâti-sîhkîmowin. ta-kâhtinahkîk wiyâsiwâti-sîhkîmowin kêsi-ây-ispayîyan, pîko kîka-nitawi-pîkîskwâtat owiyasowêyîniw.

nôtinitowin kipêyakoskânihk kikâ-kî-nakinikâtêw

kiskisi:

- kâ-kakwêcihkêmohk wîcihitowin êkamâ anima nêsowisowin—ê-isi-nawasônaman pîkonikâtêw kâ-kâh-kîhtwâmi-ây-ispayik nôtinitowin êkwa mâyi-itôtamawin êwako anima nôkwan ita sôhkosiwin.
- ê-môsihtâyân tâpiskôc ê-pêyakoyan, ê-nêpêwisiyan âhpô ê-kostaman ta-pîkiskwâtaman tânisi ê-isi-ây-ispayian êwako anima kimâyi-itôtamowinihk.
- ayisiyiniwak kikâ-kî-wîhtamâkwak môy nânitaw kê-itwêyan ta-kanawêyihdamihk pêyakoskân, âhpô osâm ê-itêyihdamihk ohcitaw anima mâyi-itôtamowin ê-ispayik pêyakoskânihk. âhpô mîna kikâ-kî-wîhtamâkwak nôtinitowin anima kiya ê-ohciniyan. êkamâ anima tâpwêwin!

ê-nakinamihk pêyakoskâni-nôtinitowin pâh-pêyak isi ây-ispâyin. mihcêt ayisiyiniwak kî-miskamon mâcihtâwin ta-ati-kaskîhtamâsocik miyo-pimâtisiwin wiyawâw ohci êka otawâsimisiwâwa.

êwako ôma masinahikanis ita nânitaw ka-mâcihtâhk. kika-naskwêwasîhtamâk âtiht kakwêcihkêmowina kika-ayâyan, êkwa kikâ-kî-ayamihtân ê-isi-ây-itwêcik nistam-iyiniwi-iskwewak êkwa âpihtawikosisâni-iskwêwak kâ-kî-môsihtâcik nôtinitowin êkota ohci yîkatênisowak ta-ati-miyo-pimâtisicik.

mâyi-itôtamawin namôya ihtakon ita pimâcihowinihk:

môy kipêyakon!

wîsakiwin êkamâ anima nâkatohkêwin!

kikâ-kî-pîtosî-pimâtîsin!

sisikoc mâyispayiki isi

- miska isi kîkwây ta-nâkatohkâtisoyan êkwa nâkatohkâtihcik kitawâsimisak—êwako kêhcinâ nîkân nistam!
- sêwêpitamwik simâkanisak, âhpô kakwêcim awiyak cîki kêhcinâ ta-ohci-sêwêpitamâsk.
- ispahtâ kîcêwâkan wîkihk, simâkanisîwikamikohk, miywâyâwikamikohk, âyisiyinîwiwikamikohk âhpô ayamihêwikamikohk, kîspin kaskîhtâyani.
- tâcikwê âhpô têpwe, âhpô wayawîpahtâ, êkosi kiwîtapimimâkanak kikâ-wâpamik âhpô kikâ-pêhtâk, êkwa ta-sêwêpitamawêw simâkanisak.

nistam-iyiniw-iskwêwak êkwa âpihtawikosisâni-iskwewak ita kâ-kanâtahk

“...tâpwêwakêyihta âhpô êkây kiyânaw ôma ôtê nîkân ohci kâ-kî-pê-ispayik êkosi pôni-pimâtisîtôta tâpiskôc ê-mâmaskâtêyihthakwak...”

ê-kâwi-masinahikâtêk ê-pakitinikâtêk ohci Christie Lee Charles,
asici itâw Miss Christie Lee

nistam-iyiniwak êkwa âpihtawikosisânak wîkiwak taskam kâ-kanâtahk—ita kâ-mâmawi-wîkihk, iskonikanihk, wâsakâm otênawa êkwa pèyakoskânihkwa, otênawa êkwa kihci-otênawa.

pokw-îtê kâ-mamawi-wîkihk, ihtakowak âtiht kâ-kosti-pimâtisicik ka-nôtinihcik itahto-kîsikâwa—môy ohci awiyak êkây kâ-kiskêyimâcîk, mâka aniki ohci ayisiyiniwak kâ-sâkihâcîk, âskaw wîkiwâhk ita. kihci-mitâtahtomitanaw nistam-iyiniwak êkwa âpihtawikosisânak—kâ-osk-âyawiwicik isko kâ-kêhtê-ayawik—pimâtisîtôtamok wiyawiwa ê-wîsakîcîk êkwa ê-wîsakitêhêhihcik.

kikiskêyihênânaw nistam-iyiniwi-iskwêwak êkwa nistam-iyiniwi-nâpêwak kî-pê-môsihtâwak nôtinitowin âyiwâk wiyawâw ispîhci kotakak ayisiyiniwak ita kâ-kanâtahk, êkwa ayiwâk wiyawâw ta-kiskêyimêwak ana kâ-mâyi-itôtâkot. kâ-isi-masinahikâtêk ita 2009 Statistics Canada masinahikêwinihk miskamok iniyiwak (nistam-iyiniwak, âpihtawikosisânak êwak iskipowak) nîswâya ayiwâk isi ta-wîhtamihk ê-misi-nôtiniht awiyak ispîhci ohci owîcimosa ispîhci kotakak êkây kâ-nistam-iyinîwicik. nistam-iyiniwi-iskwêwak nîswaya-âpihtaw ta-misi-nôtinâw awiyak ohci kâ-mêkwâ-wîcâyâmâht ispîhci iskwêwak êkây kâ-nistam-iyiniwi-iskwêwicik. nistam-iyiniwi-iskwêwak asici kî-wîhtamwak ê-môsihtâcîk nanâtohk isi mâyi-nôtinitowin, êkwa ê-misi-mâyi-itôtâht. ê-nistam-kitâpahtamihki simâkanisak omasinahikana kâ-oskêpitahkîk RCMP kâ-itihcîk asici mîna nistwâwi-mitâtahtomitanaw simâkanisîwina taskam kâ-kanâtahk asici kî-miskamok nistam-iyiniwi-iskwêwak osâm ayiwâki-nôkisiwak itê mîna kâ-nipahîhcik, êkwa asici kâ-wanihîhcik masinahikêwinihk.

nanâtohk mistahi ohci ây-ispayin. itahto-askîwin, âta, mistahi nistam-iyiniwi-iskwêwak êkwa âpihtawikosisâni-iskwêwak êkwa nâpêwak **môy** nawasônawak ta-kâhtinahkîk wîcihitowin êkosi kikâ-kî-natamwak nôtinitowin êkwa mâyi-itôtamowin nâyaw.

môy wêhcasin ta-nistam takoskâcîkêyan. itahto-kîsikâwina opimâtisiwinihcik nistam-iyiniwak êkwa âpihtawikosisânak taskam kâ-kanâtahk âskaw ihtakonwa pîkwêyihthamowin—tâpiskôc kitimâkisiwin, môy ê-miywâyâcîk, môy atoskêwak, môy kî-pîkiskwêwak, môy kiskinwahamâkosiwak, môy wâskahikanîwêwak kwayask, môy mîcisowak kwayask, nama-kîkway atoskêwina âhpô môy kwayask ta-tipahikêwak atoskêwina âhpô âyisiyiniwi-pakwâtamowin. êwako ôhi takonawak pîkwêyihthamowin ayiwâk êkwa âyiman pîtos ta-kakwê-tapwêhtahkîk êkwa mîskocipayiki kîka-âyiman.

kikâ-kî-nawasônên ta-kâhtinaman wîchitowin ta-pîkonaman ka-kâh-kîhtwâmi-ây-ispayik kiya ohci êkwa kitawâsimisak, êkosi kipimâtisiwin, asici kitawâsimisak opimâtisiwiniwâwa êkwa wiyawâw otawâsimisiwâwa pîtos kikâ-kî-ây-ispayin.

kîkwây anima mâyi-itôtamawin?

“...kâhiyaw iskwêwak nipêyakoskânihk kî-mâyi-itôtawâwak, nânitaw nanâtohk isi, âhpô kîspin omâmitonêyihcikanihk, otâcâhkomihk, âhpô owaskawîwinihk. kapêyi mâna nimôsîhtân ohcitaw anima ta-ayâhk ita wîcêwitowinihk. êkosi anima kikî-pê-ây-ispayin. nânitaw nimâmitonêyihcikanihk, nikî-kiskêyihstên êkamâ anima. êkamâ anima ohcitaw êkosi kê-ispayik âhpô.”

(ohci *Strengthening the Circle to End Violence Against Aboriginal Women, The Summit III to End Violence Against Aboriginal Women - kâ-kîsitasihakâtêk, omasinahikêwak Ontario Federation of Indian Friendship Centres, paskawipîsimohk 2009*)

- awiyak kâ-wîsakihisk ohcitaw—môy pisci—êwako mâyi-itôtamowin.
- mâyi-itôtamowin kâ-kî-waskawîwimakan, kâ-kî-otihtinikêwimakan, kikâ-kî-môsîhtâwimakan âhpô kâ-kî-sôniyâwimakan.
- mâyi-itôtamowin ispayin *nistam* ka-pakamahwokawiyaw, kâ-yâhkiniwêpinikawiyaw âhpô kâ-nohte-nôtinikawiyaw, êkwa *tahtwâw* ây-ispayiki isi.
- mâyi-itôtamowin êkwa nôtinitowin pêyakoskânihk ây-ipsayin pokw-îté pimâcihowinihk êkwa âyisiyinînâhk.

mistahi nanâtohk mâyi-itôtamowina kikâ-kî-wiyasiwâcikâtêwa.

pêyak iskwêw kî-itwêw,

“kêkâc nikî-nipahikawin nâway askîwinihk. kî-kakwê-nipahi-côkwênik, mâka nikaskîhtân ta-tapasîyân.”

(ohci *Aboriginal Women and Family Violence, kâ-kanâtahk, National Clearinghouse on Family Violence, Ottawa, Public Health Agency ita kâ-kanâtahk, 2008*)

kî-wîhtam otâcimowin kâ-mâyi-itôtâht.

waskawîwi-mâyi-itôtamawin ispayin ispîhk awiyak âpacihtâci maskawisîwin ta-wîsakîhtân kiyaw. âtiht ôhi itowâhk kâ-waskawîwi-mâyi-itôtâsk:

- côkwênikêwin âhpô atôtohon
- yâhkinikêwin âhpô yâhkwêpinikêwin
- sôhkêtahikêwin âhpô pakamahwowin
- kîsisowin
- tâhkiskikêwin
- sakastikwânêpitowin

mâyi-itôtamawin namôya ihtakon ita pimâcihowinihk:

- ê-kipwâpitikawiyân nipêwinihk âhpô ê-miciminisk êkây
ê-isi-nitawêyihhtaman.

kâhkyaw waskawîwi-mâyi-itôtamawin anihî wiyasiwâtamowina.

otihtinikêwin anima nanâtohk sâminikêwin âhpô masiwina êkây kâ-nitawêyihhtaman. ka-ohcêmikawiyân, ê-sâminikawiyân âhpô ê-masiwêhikawiyân (kiyâm kîspin ana kâ-wîcêwat) *kîspin êkây nitawêyihhtamani* êwako anima otihtinikêwin. êkây ka-kitâpahtamihk kâ-itwêyan “*nakî*” pêyakwan anima otihtinikêwin.

otihtinikêwin anima mîna kâ-wîpêmat:

- kitawâsimis, kôsisim, kîtisân; âhpô
- awâsis osâm ê-apisîsit ta-tâpwêtahk, tâpiskôc êkây cêskwa nikotwâsosâp ê-itahtopiponêcik (pîtôs kîspin ê-wîci-ispîtisimitocik), êkây cêskwa ayinânêwosâp ê-itahtopiponêt ita mîna wîcimosa ê-itâpapîstawât (tâpiskôc okiskinwahamâkêw, otayamihâw âhpô kâ-nâkatohkawât ê-mêtawêt awiyak).

otihtinikêwin anima mîna ita kâ-isi-âpacihiht awiyak êkây ayinânêwosâp ê-itahtopiponêt ta-mostâpêkasêwi-cikâstêpitiht âhpô ta-mani-sôniyâhkêhiht, asici mîna ita kâ-mêskatonikâtêk mani-sôniyâhkêwin maci-maskihkiya ohci, minihkwêwin, takahki-ayawinisa, isi nanâtohk.

kâhkiyaw otihtinikêwina kikâ-kî-wiyasiwâcîkâtêwa.

*“nikî-pakitinâw ta-pakamahot êkosi môy ta-nipahêw
pêyak awâsisak.”*

(ohci *Aboriginal Women and Family Violence*, kâ-kanâtahk, National Clearinghouse on Family Violence, Ottawa: Public Health Agency ita kâ-kanâtahk, 2008)

môsîhtâwi-mâyi-itôtamowin âskaw isiyihkâtêw **mâmitonêyihcikêwi-mâyi-itôtamowin**. ispayin ôma ispihk awiyak misiwanâcihtâci kititêyimisowin, âhpô kakwê-âyîci-kanawêyihhtam, ê-kostahisk âhpô kakwê-pêyako-yîkatêhik. ati-ispayinwa môy kâ-kî-kiyâmâtayâhk, kâ-pîkiskâtêyimisok êkwa kâ-isi-môsîhtâhk môy ê-kî-itôtamihk kîkway.

âtiht ôhi môsîhtâwi-mâyi-itôtamowina kikâ-kî-wiyasiwâcîkâtêwa, tâskôc:

- ta-kakwê-nipahat âhpô ta-kakwê-wîsakihat awiya, âhpô awiyân kâ-kiskêyimat âhpô kâ-sâkihat;
- ê-pîkonaman âhpô kâ-misiwanâcihtâyan kîkwâya, ê-wîsakihacik kitêmiwâw âhpô ê-kakwê-wîsakihacik isi;
- kâ-pimitisahisk pokw-îtê, ê-kâh-kitâpamisk, êkwa ê-ati-kostahisoyan âhpô kikostamawâw awiyak cîki kiya (êwako ôma isiyihkâtêw môskâcîwi-wiyasowêwin âhpô pimitasahikêwi-wiyasowêwin).

“... kinawatahikawin êkwa kiwîhtamâkawin kisâkihikwak.”

(ohci *Aboriginal Women and Family Violence*, kâ-kanâtahk, National Clearinghouse on Family Violence, Ottawa: Public Health Agency of Canada, 2008)

kotaka môsihtâwi-mâyi-itôtamowina âskaw môy kî-wiyasiwâcîkâtêwa, mâka ohcitaw wîsakîwîmakan. âskaw môsihtâwi-itôtamowina kâ-kî-âskowan pakamahowin âhpô otihtinikêwin nôtinitowin êkây kîspin nakinatwâwi. namôya awiyak kikâ-mâyi-kitôtik êkwa ê-nihtaciwêtahosk, kika-têpwâtisk êkwa ê-wîhtamâsk namôya nânitaw ê-itâpatisiyan âhpô ka-nêpêwihisk ita nistam kotakak awiyakak, tâpiskôc kiwahkômâkanak âhpô kiwîcêwâkanak.

ita kâ-miyo-wîcêhtok, kiwîcêwâkan pîkiskwâtam kâhkyaw nanâtohk. kî-kakwê-sâkôcimik tânisi kê-itôtaman âhpô kâ-isi-paminaman kîkwâya kâ-ispayiki, mâka namôya ta-kakwê-kanawêyimik. tâpiskôc, namôya awiyak ta-kî-pâhpihtahk ê-isi-tâpwêwakêyihtaman âhpô ta-kakwê-nakinisk ê-nitawi-ây-itôtaman kîkwâya ê-takahkêyihtaman âhpô awiyaka wî-wîcêwâkaniyan ê-isi-kihcêyihtaman kiya. (mâka ohcitaw, kîspin ê-awâsisîwiyan, kinêkihikomâwak atoskâtamok ta-kanawêymiskik êkwa ohcitaw poko ta-itôtahkik ta-kanawêyimikawiyân êkwa namôya ê-wîcêwâkaniyan âhpô ê-wîcihiwêyan ita kîkwây ka-mâyi-itôtâkoyan kîkway).

môsihtâwi-mâyi-itôtamowina nanâtohk kikâ-kî-isinâkwan. nêpêwihitowin êkwa kanawêyimitowin nîso kîkwâya isi asici mîna sâkôcimitowin. tâpiskôc, atiht omâyi-itôtamâkanak ka-kakwê-nipahisowak ispîhk owîcêwâkana kakwê-sipwêhtêci. itowâhk sâkôcimitowin ôma mâyi-itôtamawin.

“waskawîwi-mâyi-itôtamowin môy miywâsin êkwa wîsakîmakan sêmâk kâ-ispayik, mâka pîkwêyihtamowi-mâyi-itôtamowin kikisâhtimik êkwa misiwanâcihcêmakan.”

(ohci *Aboriginal Women and Family Violence*, kâ-kanâtahk, National Clearinghouse on Family Violence, Ottawa: Public Health Agency ohci kâ-kanâtahk, 2008)

êkây âstê-itêyihta môsihtâwi-mâyi-itôtamowin. kika-nakatamâk sîpi kîkway êkwa kapêyi kika-masinahason.

sôniyâwi-mâyi-itôtamowin ispayin mâna ispîhk awiyak âpacihâci sôniyâw ta-kanawêyimisk. kakwê-kêhcinâhowak môy ê-sôniyâmiyan ta-sipwêhtêyan âhpô ta-nîpawîstawacik. âskaw ka-kakwê-ayimîhikawin ta-kawkê-atoskêyan, âhpô kîspin atoskêyani, kitâyimîkawin ta-kanawêyihtaman atoskêwin.

âtiht sôniyâwi-mâyi-itôtamowina kikâ-kî-wiyasiwâcîkâtêwa, tâpiskôc:

- ê-otinahk kisôniyâwasinahikan âhpô kikêhte-ayawiwasinahikan âhpô ê-masinahikêstamâsk kiwîhowin ta-sôniyâhkêt kisôniyâwasinahikêwinihk;

- ê–kimotamâsk;
- môy ê–mêkit êkwâyikohk mîciwin, wâskahikan, ayawinisa âhpô maskihkîwiyniw ka–wâpamat kiya, kitawâsimis êkây cêskwa nikotwâsosâp ê–isîhtisit êkwa kotaka kiwâhkômâkan kâ–nâkatohkawat.

kotaka sôniyâwi–mâyi–itôtamowina âhpô môy kikâ–kî–wiyasiwâcîkâtêwa, mâka ohcitaw kimôsîhtân, êkwa mâyi anima awiyak:

- kakwê–sîhkimisk ta–awihiwêyan kîkîhk, kisêhkêpayîsîm âhpô kisôniyâwi–maskimot;
- kâhkiyaw tipahikêwina kiwîhowin kika–astâyan êkwa poko kiya ka–nâkatohkâtaman;
- môy kipakitinik kîkwây pêyakoskân ohci sôniyâw ta–kanawêyihtamâsoyan.

anima pêyak tâpwê kîkwây ôma mâyi–itôtamowin **kâh–kîhtwâmi–itôtmowin** ê–isi–waskawîhk ta–kâhtinamîhk itâpapîstamowin kiya ohci:

- ê–kostâcihisk, ê–pîkwêtamihisoyan, ta–nêpêwisiyan âhpô môy kêhcinâ kikiskêyihtên tânisi êkwa ê–wî–isi–ispayik;
- ê–nakanisk ta–sipwêhtêyan kiyâm môy nohtê–kisâhtamani;
- môy kipakitinik ta–pîkiskwêyan âhpô ta–wâpahtihisoyan, ê–wîhtamâsk ta–kiyâm–ayâyan.

“nîkân nikî–itohtân okâwiya wîkîhk. nikî–wîhtamâk mâyi–wîwa niya êkwa ohcitaw kitohtihtikon ta–pakamahwokawiyân. ... kâhkyaw niwahkômâkanak niwîhtamâkwak ta–kiyâm–ayâyân êkosi anima ê–isi–paminamîhk pêyakoskân.”

(ohci *Aboriginal Women and Family Violence*, kâ–kanâtahk, National Clearinghouse on Family Violence, Ottawa: Public Health Agency ita kâ–kanâtahk, 2008)

mâyi–itôtamowin môy wîhkâc miywâsin osâm nânitaw ê–itwêyan âhpô nânitaw ê–“mâyi”–itôtaman, âhpô osâm awiyak “wanihtâw kanawêyihtamowin” wiyawâw ohci, âhpô kî–kîskwêpêw âhpô “kî–kîskwêyâpaso”. kîspin awiyak kakwê–wîhtamâski “ê–kî–nitawêyihtaman,” mâyi–itwêwak.

kîsi–ohpikihâkanak poko ka–nâkatohkâtahkîk ê–ây–itwêcîk âhpô kâ–itôtahkîk. mâyi–itôtamowin êkamâ anima nawasônîkêwin—mâyi–nawasonîkêwin—âskaw kâ–wiyasiwâtamîhk.

**“êkamâ kikîskwê-ayân
tânisi ta-kî-isi-kiskêyhtaman
ta-nipahtâhkêt opimâtisiwnihk
êkwa ka-pîkonahk kâhkiyaw kitêskanwa
Irene
cîpataki-maskisina asinîwi-mêskanaw
kâ-katawasisit Irene
kisâkihitin Irene
tânêhki êkây kâ-kî-sîpwê-pimohtêyan
ta-kî-sipwê-pimohtêyan.”**

**ohci “Angel Street (Lovely Irene)” ê-cikâstêpitamihk
ê-pakitinikâtêk ohci Lucie Idlout**

kâ-kâh-kîhtwâmi-ây-ispayik mâyi-itôtamawin

mistahi ayisiyiniwak miskamâsowak mâyi-itôtamowin âyiwâk ati-ispayin êkây wîchitowin kê-itakohk. êkwa ôma itâpisiinahikêwin capasis kiwâpahtihikon kâ-kî-isi-miyopayin. kisiwâsowin ispayin êkwa ana kâ-mâyi-itôtahk mâci-nawatahikêw “nisihkâc” isi-âhpô ê-âtâmêyimisk, ê-sôhki-pîkiskwâtisk âhpô ê-nawatahosk. ana kâ-mâyi-itôtaht ka-kakwê-âstêpitam, âhpô nânitaw kâ-itwêw âhpô kâ-kîhkâtam. isi isi, ahkami ayiwâki-ispayin isko ka-saskatêwêpahoht êkwa nôtinikêw. mwêstasîs, ana kâ-nôtinikêt mîhtâtam— asotam môy kîhtwâm kê-ispayin, asotam ta-natonahk wîchitowin, âhpô ta-kakwê-nipahisow kîspin sipwêhtêyani. kâ-ayimahk, mâka isi, kâwi mâci-oskêpayin, êkwa ahkami kâh-kîhtwâmi-ispayin. ati-ispayiki isi, anima kâ-kîhtwâmi-wâsakakotêk ayiwâk kikâ-kî-ispayin, êkwa anima nôtinitowin âyiwâk kikâ-kî-ispayin.

nistam-iyiniwî-iskwêw kâ-kî-wîtapihatah nôtinitowin, kî-itwêw “môsci-nôtinitowin—ohcitaw apisis awiyak ta-kakwê-paspîhtahk, âhpô ka-paspîwak isko wî-nahinikawiyaw kiwîcêwâkanak, apisis kika-pakamahosokwak, kispitônihk kipakamahwokwak, ê-pakamahwoskik, âhpô ê-sakistikwânêpitisk, ê-miciminisk kaskatawâkohk. kikiskêyihên, kâkiyaw anima mâyi. tâpiskôc âhkosiwin, nititêyihên ayiwâk kikâ-mâyi-ispayin.”

kimôsihtân tâpiskôc ê-yâyikipitikawiyân?

kinitawêyihstên wîsakîwin ka-nipîmakahk, mâka âyiman ta-tâpwêwakêyihstam pîkiskwâtamani âhpô kakwêcihkêmoyani wîcihitowin ta-miyoskâkon.

“pêyakwâw nikî-wayawîpitên pâskisikan êkwa nikipopitâwak wiya êkwa otawâsimisa. ... ‘nikiskêyihstên kisâkihîn,’ nikî-itik, ‘mâka pêyakwâw kiki-sâkihîn isko ka-nipiyân.”

(ohci *Aboriginal Women and Family Violence*, kâ-kanâtahk, National Clearinghouse on Family Violence, Ottawa: Public Health Agency ita kâ-kanâtahk, 2008).

mistahi ayisiyiniwak kâ-mâyi-itôtâhcik nitawêyihstamok nôtinikêwin êkwa mâyi-itôtaman ta-pônipayik, mâka kostamok tânisi kê-isi-ispayik kîspin nohtê-mêskotônahtwâwi kîkwâya—wiyawâw ohci, opêyakoskâniwâw âhpô ana ayisiyiniw kâ-sâkihâhcik ê-wîsakîhikocik.

kikâ-kî-kostamwak owahkômâkana êkwa owîcêwâkana môy wîcihitâsowak nistam. mâka kiskisi, môy kiya poko ê-isi-ispayik. kitawâsimisak êkwa cîki awiyak kiya, êkwa mîna ana onôtinikêw, kipahwosowak ita anima kâ-kîhtwâmi-wâskakotêk isko awiyak kîsêyihstahki ta-natonahk wîcihitowin. kikâ-kî-nawasônên mâci-miyo-pimâtisiyan êkwa kiwahkômâkanak asici.

wîcêwitowina, tâpiskôc ayisiyiniwak, kikâ-kî-miywâyâwak awêkâ cî môy ka-miywâyâwak. âskaw kinitawêyihstên “miyo-maskihkiy” kâ-itakonikâtêk kakêskihkêmowina.

môy anima miywâyâwin awiyak ka-wîkîstahk nôtinowin ita kâ-wîcêhtohk.

kikâ-kî-sâkihâw awiyak, êkwa âhpô môy kisâkihik kiya, mâka kîspin nôtinikêtwâwi êkwa mâyi-itôtâski kiya, êkwa kikostamâson, asawêyihsta mistahi. kâ-miywâsisik wîcêhtowinihk, môy kîkway ihtakon kostamowin.

tânisi ê-ây-ispayicik nitawâsimisak?

“pisastêwakosiwak awâsisak. awâsisak môy ohci-ayâwak kîkway ta-nakiskahkik. awâsisak mâmitonêyih tamwak kîspin wiyawâw ohci kê-ispayik, môy atâwâyihk ayâwak.”

(ohci *Aboriginal Women and Family Violence*, kê-kanâtahk, National Clearinghouse on Family Violence, Ottawa: Public Health Agency ita kê-kanâtahk, 2008).

Poko ka-nîkâni-astâyan kitawâsimisak nitawêyihcikêwin. kîkâ-kî-wâpahtihikon tânisi kê-isi-pîkonamân anima kê-kîhtwâmi-wâsakakotêk nôtinitowin kîspin miskâsotwâwi ita owîcêwitowinihk.

awâsisak aniki kê-pîkonâhkik anima kê-kîhtwâmi-wâsakakotêk nôtinitowin. ê-wâpahtahk âhpô ê-pêhtâsk ê-mâyi-itôtâkawiyan wîsakihâwak kitawâsimisak—mêskocipayin tânisi ê-isi-môsîhtâyan êkwa kiwîcêwâkan êkwa wiyawâw ohci mîna. êkwa mîna kîkâ-kî-kiskinwahamâsowak ê-kitâpamâcîk ana kê-nôtinisk môy katâc ka-manâcihisk.

awâsisak kiskêyih tamwak ê-mâyi-itôtâcîk, kiyâm kîspin ê-pakosêyih tamen môy ê-nisitawinahkik.

tânisi ê-isi-kitimahihcik?

ê-itakihtêk awâsisak kê-pimâtisîtôtahkik nôtinitowin êkwa mâyi-itôtamowin opêyakoskânihk âskaw kâtâwak. awâsisak kê-kî-ati-ayâwak mâyi-miywâyâwin ê-wâpahtahkik mâyi-itôtamowin. awâsisak kê-kî-ohpikiwak ta-nôtinisocik âhpô kotakak awiyakak. kîkâ-kî-kiskinwahamawâwak asici ta-âstê-mâmitonêyih tahkik kê-mâyi-itôtâcîk osâm ayisk ê-ati-nakâyâskahkik ê-osâpamisot ê-ohci-wîcêwâkanêk.

mistahi môy kwayask ây-itêyimisowak, pakwâtisowak, môy ohci-nâkatêyih tamwak kiskinwahamâtowinihk, êkwa “ati-kisôpayiwak” môy kwayask tâpiskôc ka-misiwanâcihitâcîk kîkway, ê-kitimahâcîk kotakak êkwa ê-kitimahisocik. âtiht awâsisak môy ka-nohtê-kîwêwak, maci-maskihkiy ka-otinamwak, minihkwêwin ka-otinamwak, ka-manisosowak êkwa âhpô ka-nipahisowak. kîkâ-kî-âyimîwak ta-wîcêwâkanêcîk, ati-ohpitwâwi ê-tâpwêwakêyih tahkik êkosi ôma ayisiyiniwak pêyakoskânihk âhpô wîcêwitowinihk kê-sâkîhitocîk kê-wîsakihihick. kîkâ-kî-kakwâtakihtâwak waskawîwin mîna mâmitonêyihcican môy-ayâwin.

âskaw awâsisak kiyâmâti-wîsakîwak. âtiht môy nohtê-wâpamâwak êkwa kotaka atoskâtamwak “ta-kihci-âyisyinîwik.”

“ispîhk wî-wîkitwâwi ita anima, awâsisak poko wâpahtamwak, êwako poko pimâtisîtôtamwak. wiyawâw itêyihtamok, ohcitaw êkosi kê-ispayik... nakinikâtêw ta-pimâtisîtôtahkik otawâsisimisowin.”

(ohci *Aboriginal Women and Family Violence*, kê-kanâtahk, National Clearinghouse on Family Violence, Ottawa: Public Health Agency ita kê-kanâtahk, 2008).

ispîhk mâyi-itôtâkawiyani, misi-âyiman ta-kanawêyimacik kitawâsimisak. êtikwê kinipahi-nêstosin kapêyi, misi-âyiman ê-itêyihtamihk ta-miyacik kîkwây ê-nitawêyihkik.

sîhkimik kitawâsimisak ta-nitawi-wîtapimât êkwa ta-kiyôkawât awiyak ê-tâpwêwakêyimât wahkômâkan, kêhtê-aya âhpô wîcêwâkan kê-kî-wîcôkamawêw wî-mêskotonamani kipimâtisiwin.

kîspin kitawâsimisak wîstawâw wîsakahâwak, miskamaw wîcihitowin sêmâk. awâsisiwi-mâyi-itôtamowin nakinikâtêw wiyasowêwinihk. kîspin mâyi-itôtâkoyani êkwa awâsisak ê-ayâwacik kîkihik, wiyasowêwin kititik êkwa kotakak awiyak kiskêyihk ka-kâhcitinihcik awâsisiwi-asawâpahtamowin atoskêwina.

awâsisak poko ka-kanawêyimihcik ohci mâyi-itôtamowin!

mâyi-itôtamawin namôya ihtakon ita pimâcihowinihk:

tânêhki ômisi ê-ây-ispayiyân?

mâyi-itôtamowin anima mâyi pihcâyihk ita pêyakoskânihk êkwa ita kâ-mâmawi-wîkihk, asici mîna nistam-iyinînâhk êkwa âpihtawikosisânihk. âta nôtitowin êkwa mâyi-itôtamowin nôkwan pokw-îtê kâ-wîkihk êkwa pimâcihowinihk, â-âstêyihdamihk mâyi-itôtamowin môy nânitaw itâpatan nistam-iyiniwak êkwa âpihtawikosisânak opimâcihowinihk mîna okistêyihdamowinihk.

kayâsês ita, nistam-iyiniwak opimâcihowinwâwa kî-otisiwak ê-isi-mêkihk nâpêw, iskwêw, kêhtê-aya êkwa awâsis. pokw-âwiyak kî-îhcikâpawiw wâsêyâwinihk ê-kî-manâcihtâhk êkwa ê-kî-kistêyihdamihk. iskwêwak kî-ayâwak itâpapîstamowin pihcâyihk otâyisiyinîmânihk. kî-manâcihâwak ê-pêhtahkik nihtawikiwin êkwa kâ-nâkatohkawâcic opêyakoskâniwâw êkwa kâhkyaw otiyinîma.

“...kâ-isi-mônîyâwipitamihk isi ... wâpamêwak ayisiyiniwak ê-wanihtâcic kanawêihtamowin ohci pêyakoskaniwâw êkwa opimacihowiniwâw. ... ê-isi-môsîhtâhk kî-yîkatênâwak awâsisak owahkômâkanihk ohci êkwa kâ-mâyi-itôtâcic ita kiskinwahamâtowina kî-kâspô-miyitowak âskowinihk ... “ê-waskowipitahkik ânisko-miyitowin ê-mâyâtahk êkwa ê-ahkami-misiwanâcihihcik nistam-iyiniwak opêyakoskâniwâwa, otawâsimisiwâwa, êkwa onôsisimiwâwa.””

(Aboriginal Victimization in Canada: A Summary of the Literature, Justice Canada, Victims of Crime Research Digest No. 3, ayîkipîsim 2010).

- ayisiyiniwi-pakwâtowin êkwa anima kâ-kâspômakahk kiskinwahamâtowina ohci mêkiwak ê-isi-misi-nôtitohk, ê-kihtwâmi-wâpahtamâhk ita nistam-iyiniwin êkwa âpihtawikosisân opêyakoskânihk êkwa otaskîwâwa.
- ayamihcêkêwasinahikana itwahamwak ê-isi-mêskocipayiki wayawîtimišk ohci kâ-môsîhtâcic kêhtê-ayisiyiniwi-askîwâwa, ê-misiwanâcihikocik ohci pimâcihowi-kiskinwahamâkêwina, pimâcihowin êkwa pîkiskwêwin. kâ-isi-môsîhtâhk ôma misiwanâcihitowin kî-kâspô-âniskô-mêkiwak, êkwa ati-môsîhtâwak môy kî-tâpwêwakêyitowak êkwa môy kî-sîhkitowak, êkwa ati-môsîhtâwak môy ê-kî-ohci-pêyakokâpawîstâsocik êkwa môy sôhkosiwak ita nistam-iyinînâhk êkwa âpihtawikosisânihk anohc.
- kî-oskêpayinwa ita, ita mistahi nistam-iyinînâhk, pêyakoskâni-nôtitowin ispayin môy ohcitaw pêyakâyisiyiniw, êkwa ta-nitawêyihcikâtêw nanâtawihwêwin ohciâyisiyiniw, pêyak

âyisiyiniw êkwa pâyak pâyakoskân kê-isi-itôtamwak. êwako ôma kîkway ka-nisitohtamâhk osâm kikâ-kî-wîcihikonaw kwayask êkwa kîkway miyawihk ka-kwêskicipayinwa kipimâtisiwinihk.

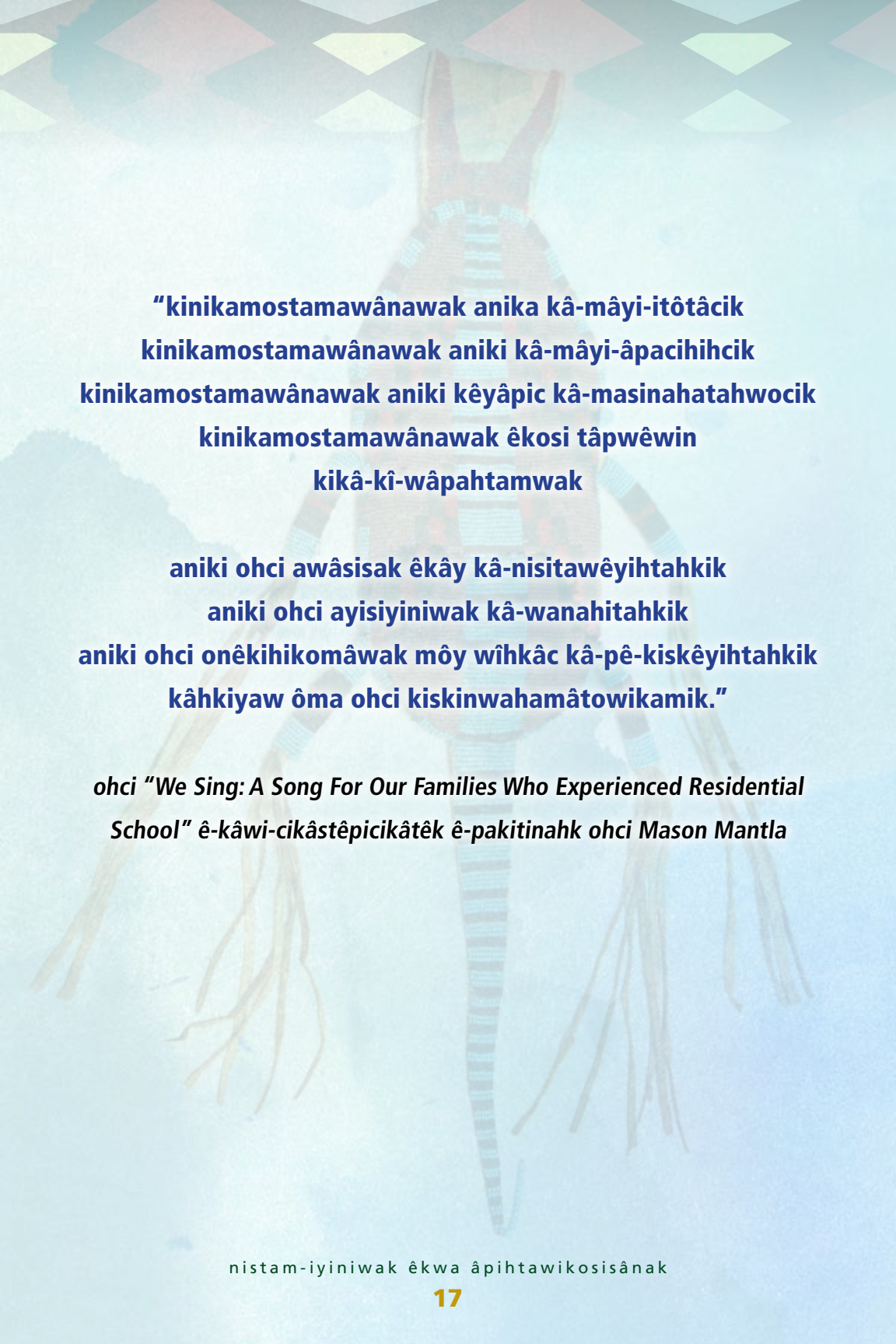
- pîkonêwak awâsisak kitimâkositwâwi êkwa wâpahtamwak mâyi-itôtamowin wîkiwâw ahkami-kâh-kîhtwâmi-mâyi-ispayin êkwa mâyi-itôtamowin kê-ânisko-miyitowak. kê-isi-pê-wâpahtahkik, wêhcasin iskwêsisak ta-kâhtinahkik mâyi-itôtamowin êkwa tâpwêwakêyihtamwak êkosi ê-ây-ispayik otiskwêwininihk, êkwa nâpêsisak ta-itêyihtahkik êkosi nâpêw ta-isi-nôtinikêt êkwa ka-mâyi-itôtawâcik iskwêwak opimâtisiwinihk, kîspin wîhkâc mâyi-ispayiki âhpô kostahki âhpô môy kwayask isi-itamahcihow.

môy ôma ta-kî-itwêhk kâhkiyaw awâsisak ê-ohpikicik pâyakoskâni-mâyi-itôtamowinihk kika-ati-mâyi-itôtamwak wiyawâw, âhpô aniki kê-mâyi-itôtâcik mâyi-itôtamowinihk. awâsisak ati-nakayâskwamwak êkwa êkosi ati-pimosâpahtamwak êkwa êkosi kanawêyimisowak kîkwây is-îsi môy wîhkâc kê-ohci-nakatikowak, isi-kîsi-ohpikitwâwi, kikâ-kî-maskawisiwak ta-nawasônâmâsocik môy ê-wî-mâyi-itôtahkik, âhpô môy wî-pakitinêwak ta-mâyi-itôtâcik. onêkiihikomâwak êkwa kotakak ayisiyiniwak poko nakayâskamowin awâsisiwinihk, êkwa kâhkiyaw awâsisak ayisiyinihâhk. ka-miyo-ohpikihk awâsisiwinihk kihcêyihtâkwan kiyâm ê-isi-pimâtisiyahk isi.

mâka misi-âyiman anima mâyi-itôtamowin ta-nakipahitamâsok. pâyakoskân poko ka-kâhtinahkik kakêskîhkêmowin ta-pîkinonahkik kê-wâsakâpayik nôtinitowin êkwa mâyi-itôtamowin, ta-ati-isi-atoskâtamihk miyo-pimâtisiwin êkwa pâyako-pêyâtakêyimowin.

nôtinitowin êkwa mâyi-itôtamowin kikâ-kî-tasinikâtêw sônîyâw ohci, kisiwâsiwina ohci, âkâwâtamowin, môy ê-kî-ciminisok âhpô kê-môsci-ispayik kîsikâm. mistahi nistam-iyiniwak iskonikana êkwa âpihtawikosisân kê-wîkicik môy ohci-wâskahikanîkêwak kwayask, ê-mâmawi-sîhti-wîkicik itonikâtêw ayiwâk kisiwâsiwin ê-isi-wîkihk itahto kîsikâwa. âtiht âyisiyiniwak, môy kê-atoskêhk, môy ê-kî-paminisocik, êkwa waskawîwin êkwa mâmitonêyihcikan kê-mêskocipayiki minihkwêwin êkwa maci-maskihkiy ohci kâhkyaw itakonikâtêw môy kwayask ê-miywâyâwin tâpiskôc mâyi-itôtamowin êkwa nôtinitowin.

mâka tânisi ê-isi-mâcipayik, mâyi-itôtamowin êkwa nôtinitowin pâyakoskânihk êkwa asowi-âyisiyinihâhk ahkami ispayin ayisk âtiht tâpwêwakêyihtamwak—omosihtâwina, nitawêyihtamowina, wîsakîwina, môy kêhcinâhowin—“kihçeyihtâkwanwa” ispîhçi kotakak, âtiht mîna ây-itwêwak ê-sâkihiwêcik. êkosi “pakitinisowak” ta-wîsakihât kotak âyisiyiniw, âskaw awiyak êkây, âhpô môy sôskwâc, môy ka-kâwi-nôtinikêw, tâpiskôc wîwa, awâsis âhpô kêhtê-aya. kê-mekwâ-wîsakîhiwêt môy êtikwê ka-nisitohtam tânêhki êkosi kê-ây-itôtahkik, môy mâka kî-wîsakihêw âhpô ta-nôtinât kotakak, êkwa môy ohci tâpwêwimakan awiyak êkosi ta-kî-itôhta.

**“kinikamostamawânawak anika kâ-mâyi-itôtâcîk
kinikamostamawânawak aniki kâ-mâyi-âpacihihcîk
kinikamostamawânawak aniki kêyâpic kâ-masinahatahwocîk
kinikamostamawânawak êkosi tâpwêwin
kîkâ-kî-wâpahtamwak**

**aniki ohci awâsisak êkây kâ-nisitawêyihtahkîk
aniki ohci ayisiyiniwak kâ-wanahitahkîk
aniki ohci onêkîhikomâwak môy wîhkâc kâ-pê-kiskêyihtahkîk
kâhkiyaw ôma ohci kiskinwahamâtowikamik.”**

*ohci “We Sing: A Song For Our Families Who Experienced Residential
School” ê-kâwi-cikâstêpicikâtêk ê-pakitinahk ohci Mason Mantla*

ayamihcikêwina wâpahtihwêwak mistahi kê-paspîcik kiskinwahamâtowina ta-kanawêyimisocik, tâpiskôc môy nânitawi kê-itwêhk, môy ohci tâpwêhtamwak ê-kî-isi-pê-ispayik êkwa môy wî-kitâpamisowak. êkoni ôhi kiskinwahamâtowina mistahi kî-pê-waskawîtôtamâsowak êkwa otawâsimisiwâwa, asici mîna môy wî-pîkiskwâtamwak ê-isi-pê-mâyi-ispayiki wahkômâkaninânihk âhpô ta-kakwêcihkêmohk wîcihitowin. mistahi wanihitowin, asici mîna, osâm ê-wanîhtâhk pimâcihowi-kiskinwahamâtowina, tânisi kêhtê-aya okakêskihkêmowina kêsi-âpacihtâhk anohc êkwa ita.

“pokw-âwiyak kiskêyihtamwak, nam-âwiyak nânitaw ohci-itôtam.”

(ohci *Aboriginal Women and Family Violence*, kê-kanâtahk, National Clearinghouse on Family Violence, Ottawa: Public Health Agency ita kê-kanâtahk, 2008)

osk-âyak kê-pê-ohpikicik ita nôtintowi-wîkiwa âskaw wîhtamawâwak, “êkây pîkiskwâta ôma”. kiskinwahamawâwak êkây ta-kâhtinamwak wîcihitowin ohci kîsi-ohpikihâkanak wâsakâm, âhpô kê-itêyihtamwak môy katâc ta-kakwê-mêskocipitahkik nanâtohk nôtinitowina. môy wî-pîkiskwâtawî nôtinitowin êkwa mâyi-itôtamowin ka-nakiskamohisowak ayiwâk kakwâtakihwêwin.

êkamâ ê-kanawêyimât âhpô ê-wîcihat awiyak ka-wîsakahisk êkây wî-pîkiskwâtahki.

pêyakoskâni-nôtinitowin kê-wâsakâpayiki poko kê-pîkonikâtêki ohci nîswaya isi nâpêwak êkwa iskêwak ispihci ayiwâk.

nanâtawihwêwin ohcipayin ohci kê-maskawisîhâyâhkok kipêyakoskânwa ê-kiskinwahamâcîk nistam-iyinîwihtwâwina.

âcâhkowi-kiskinwahamâtowina

mistahi nistam-iyiniwak êkwa âpihtawikosisânak kitâpahtamwak miywâyâwin êkwa miyo-waskawîwin ohci kîkwây ê-âcâhkomakahk, tâpiskôc *Medicine Wheel* kiskinwahamâtowina. pihcâyihk ita *Medicine Wheel*, kâhkiyaw anihi nêwâya kikamohitowak êkwa wîci-atoskêmitowak ta-kâhtinamihk miywâyâwin, miyo-waskawîwin êkwa kwayask kîkway. kâhkiyaw itasinâsowina ihtakonwa ohci kiskinwahikêwina (kîwêtinohk, sâkâstênoh, sâwanoh, pahkisirôtâhk) êkwa pîtosês ê-isi-ohpikihk ayisiyiniwina.

kiwahkômâkan ôma niya; nohtâwiw awa pîsim, ê-pimâtisiwâkêyân; nikâwiw ôma askiy, pimâtisîtôtamik ta-mîcisoyân; nôhkom ana tipiskâwi-pîsim, pimâtisîtôtamâk kaskitêwi-tipiskâwin; êkwa nimosôm ana wâpanatâhk, pimâtisîtôtamâk oski-kîsikâw.

anima *Medicine Wheel* kikâ-kî-nisitawinamâk ê-isi-waskawîyan êkwa ê-isi-môsihtâyan ita ohci pâyakoskâni-nôtinitowin êkwa kikâ-kî-âpacihtân ta-miskaman kîkwây itê isi wîcêwitowi-nôtinitowin.

mâmitonêyihcianiik ita: kiskêyihitamowin ohci kâ-pê-ohotêcîk kitiyiniîmak; nanâtohk kê-ispayiki pâyakoskâni-nôtinitowin âhpô ka-kakwê-miyopitaman kiskinwahamâtowin mistahi kika-wîcihikon ta-kanawêyihitaman kimâmitonêyihcikan êkwa ka-waskawîmakan.

âcâhkonihk ita: ê-wîcihiwêyan it kâ-isihcikêhk, tâpiskôc ê-kanâcihisoyan êkwa matotisâna isihcikêwina âhpô ka-isi-nîmihitohk isi kitâcâhkomihk.

waskawîwinihk ita: ê-nakatohkâtaman kiyaw ita maskihkiwiyinînâhk ka-wîchihikon, sêsâwîwin âhpô kotaka is-îsi ê-miywêyihitaman wîchihikow miyawihk âhpô sêsâwînihk. minihkwêwin êkwa maci-maskihkiy kâ-mâyi-âpacihtâhk môy ohci miyo-ihitakow awiyak omiyawihk.

môsîhtâwinihk ita: ê-miyo-wîtapamacik ayisiyiniwak ê-isi-miywêyihitaman (tâpiskôc aniki kikâ-kî-wîci-pâhpihimâw) miywâyâwin êkwa miyo-pimâtisiwin; ê-pîkiskwâtacik kêhtê-ayak kikâ-kî-âstêpitamâwa kimôsîhtâwina, êkwa kika-wîchihikon kwayask pimâtisiwi-wasakwîwina ka-kitâpahtên.

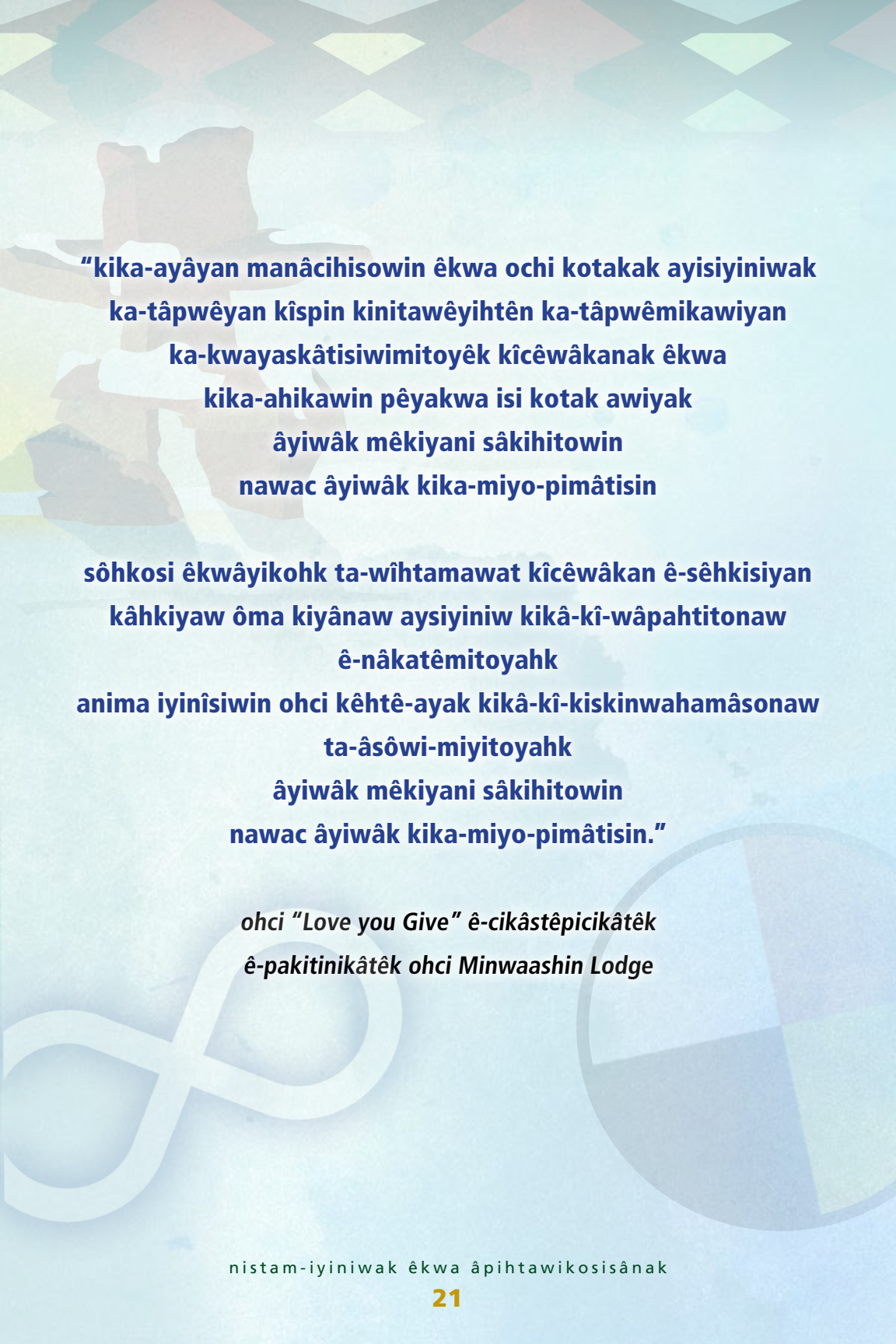
**kîspin kiwîkin ita kâ-mâyi-itôtâht wîcêwitowinihk, kiya êkwa
kitawâsimisak môy ka-ohci-ayâwak miywâyâwin, miyo-waskawîwin
êkwa kwayask kîkway ita kâ-ohotêmakahki
Medicine Wheel okiskinwahamâkêwina.**

kotaka âcâhkowi-kiskinwahamâtowina, tâpiskôc anhii Têpakohp Kimosôminawak Okiskinwahamâkêwina, asici mîna pîkiskwâtamwak manâcihitowin, kwayaskâtisiwin êkwa tâpwêwakêyihitamowin êwako nîkân kika-ayâk wî-miyo-wîcêwitowiyani.

mâyi-itôtamawin namôya ihtakon ita pimâcihowinihk:

**“kika-ayâyan manâcihisowin êkwa ochi kotakak ayisiyiniwak
ka-tâpwêyan kîspin kinitawêyihtên ka-tâpwêmikawiyân
ka-kwayaskâtisiwimitoyék kîcêwâkanak êkwa
kika-ahikawin pêyakwa isi kotak awiyak
âyiwâk mêkiyani sâkihitowin
nawac âyiwâk kika-miyo-pimâtisin**

**sôhkosi êkwâyikohk ta-wihtamawat kîcêwâkan ê-sêhkisiyan
kâhkiyaw ôma kiyânaw aysiyiniw kikâ-kî-wâpahtitonaw
ê-nâkatêmitoyahk
anima iyinîsiwin ochi kêhtê-ayak kikâ-kî-kiskinwahamâsonaw
ta-âsôwi-miyitoyahk
âyiwâk mêkiyani sâkihitowin
nawac âyiwâk kika-miyo-pimâtisin.”**

*ochi “Love you Give” ê-cikâstêpicikâtêk
ê-pakitinikâtêk ochi Minwaashin Lodge*

nawac cî ta-kisâhtamân âhpô ta-sipwêhtêyân?

nistam kêhicâho, kitawâsimisak êkwa kiya, ê-nososkamêk.

Kikâ-kî-nawasônên aciyaw ta-sipwêhtêyan, âhpô kinwêsîs isi. êwako ôhi nawasôna môy itêyihâtakwan ta-nakataman kikihci-wîkiihitowin âhpô kiwîcêwitowin—mâka môy ohci itwêwak poko ka-mêskocipitaman kîkway.

âhpô kika-kostên kiwahkômâkanak êkwa kiwîcêwâkana kika-atâmêyimik ê-pîkonaman pêyakoskân. wîhtamawik kê-isi-nakatat kîcêwâkan môya anima wêhcinâsin mâka ê-kâhtâyan awiyak kê-itôtâsk ê-mâyi-itôtâsk môy ka-wîcihirow ta-nanâtawihisot. poko ka-nanâtawihisoyan nistam pâmwayês kikâ-kî-nanâtawihâw awiyak.

ê-pakitinacik kitawâsimisak ta-itêyihatakik nôtinitowin ita pêyakoskanihk ê-pakitinikâtêk kika-môsîhtân ôtê nîkân. sipwêhtêyani, kiwâpahtihâwak kitawâsimisak kikâ-kî-itôtên kîkwây anima ohci nôtinitowin kipimâtisiwinihk.

kiskisi kîspin kimôsîhtân môy ê-miyokâpawiyân âhpô ê-kostaman kiwêcêwitowinihk, ê-ayâyan anima ita kê-mâyi-itôtâht awiyak. kîspin pêyakwâw kipakamahwokawin, ohcitaw kîhtwâm nîswâyî âhpô nistwayi... êkwa âyiwâk isi. nôtinitowin êkwa mâyi-itôtamowin âyiwâk isi-ispayin isko nakiskamani kiya êkwa kipêyakoskân kâhtinamwak wîcihitowin.

kîsêyihitamani, kakwêcimiso:

- awa kê-mâyi-itôtawit âyiwâk cî isi-ispâyin?
- awa ayisiyiniw:
  - wîhkâc cî nîmâskwâkan, tâpiskôc môhkomân, mistik, âhpô pâskisikan ta-wîsakihit?
  - pakamahwi-mâyi-itôtawêw âhpô otihtinêw nitawâsimisak?
  - kî-ây-itwêw ê-wî-nipahit âhpô nitawâsimisak?
  - kî-ây-itwêw ê-wî-nipahisot?
  - nisâkowihik ta-wîpêmak?
  - otinam maci-maskihkiy âhpô misi-minihkwêw?
- ê-otinamân maci-maskihkiy âhpô minihkwêwin ta-yîkatênamân niwîsakîwin nipimâtisiwinihk?
- nikostamawâwak cî nitawâsimisak?
- êkwa niwahkômâkanak ê-kostamawicik?
- tânisi kisiwâsiwin êkwa nôtinitowin ê-isi-môsîhkoyân niya êkwa nitawâsimisak?
- ê-isi-paminit âhpô ê-isi-kâhkwyihtahk awa ayisiyiniw kê-isi-mâyi-itôtawit?
- ayisiyiniw awa cî wî-otinam kakêskikhêmowina âhpô ta-isi-wîchihit?

tânisi kîspin ta-kîsêyih tamân ta-kisâhtamân?

âskaw kika-wîhtamâkawin poko ka-miciminaman kipêyakoskân âyiwâk ispihci ka-iskwêwiyân ... kiyâm kê-ispayik, âhpô iyikohk ê-âyimahk. kikâ-kî-wîhtamâkawin êkosi ê-isi-itôtahkik kinêkihikomâwa êkwa kimosôm êkwa kôhkom. iskwêwak, êkwa âskaw nâpêwak, nakiskamwak ta-ahkami-kisâhtâcik ita kê-nôtinikocik âhpô mâyi-itôtâcik wîcêwâkaniwâwa, opêyakoskânihk ohci êkwa owîcêwâkana owahkômâkaniwâwa. kikâ-kî-wîhtamawâwak ômisi êkây mânitow kê-isi-nitawêyih tahk ta-sipwêhtêyit, âhpô môy ê-pimitisahhik onistam-iyiniw kiskinwahamâtowina.

mistahi itê kê-wîkihik, âyisiyiniwak atâmêyimâwak ê-nihtaciwêtahwâwak kîspin mâmimiskôtâtâwâwi mâyi-itôtamawin âhpô kîspin nakatâci owîcêwâkana. mistahi pokw-îtê, nam-âwiyak wîhtam mâyi-itôtamowin ê-mâyâtahk êkwa mistahi anima wiyasowêwin ihtakon. âyiman ka-sipwêhtêhk, kîspin aciyaw poko. mistahi âyiman ka-yîkatênênihcik awâsisak owâskahikaniwâwa, êkwa kê-apisâsiki ita kê-wîkihik, môy êtikwê ihtakon nânitaw kê-miywâyâhk.

âyiman ka-sipwêhtêk *kêyâpic kê-sâkihacik*. môy kipêyakon kîspin êkosi isi kimôsîhtân, môy anima kîkwây mâyi ta-ahkami-sâkihacik. mistahi ayisiyiniwak nohtê-kisâtimêwak owîcêwâkana ... ê-môsci-nitawêyih tahkik ta-nakipayik nôtinitowin. ê-pakosêyih tahkik otêhêhik ohci ka-mêskocipayiwak kêsi-nâkatêyimisk êkwa ê-sâkihiwêtkiwîcêwâkan. kiya êkwa kiwîcêwâkan poko ka-mêskociyiniwiyêk êkosi kikâ-kî-wîcâyâtonâwâw êkwa ka-miywâyâyêk.

kîspin ê-wîsakitahkawiyan, ta-kî-nitawi-wâpamat maskihkîwiyniw. môy katâc ka-wîhtamawat tânisi kê-isi-ispayian kê-wîsakiyan. mâka wêhcasin ta-nanâtawihikawiyan kîspin wîhtamawaci maskihkîwiskwêw âhpô maskihkîwiyniw kêhcinâ tânisi ê-ispayik. kika-wîhtamâkwak tânitê ka-miskaman wîchitowin êkwa wîcôkamâtowin kîkihik ohci.

kwayask itêyih tâkwan ta-mâci-mâmitonêyih taman, ê-kwêyâtastâyan sisikoc kîkway ispayiki êkwa ka-tapasîyan—kîspin kinohtê-papâsi-sipwêyâmon.

kitawâsimisak opimâtisiwiniwâw êkwa kipimâtisiwin aspêyimomakan!

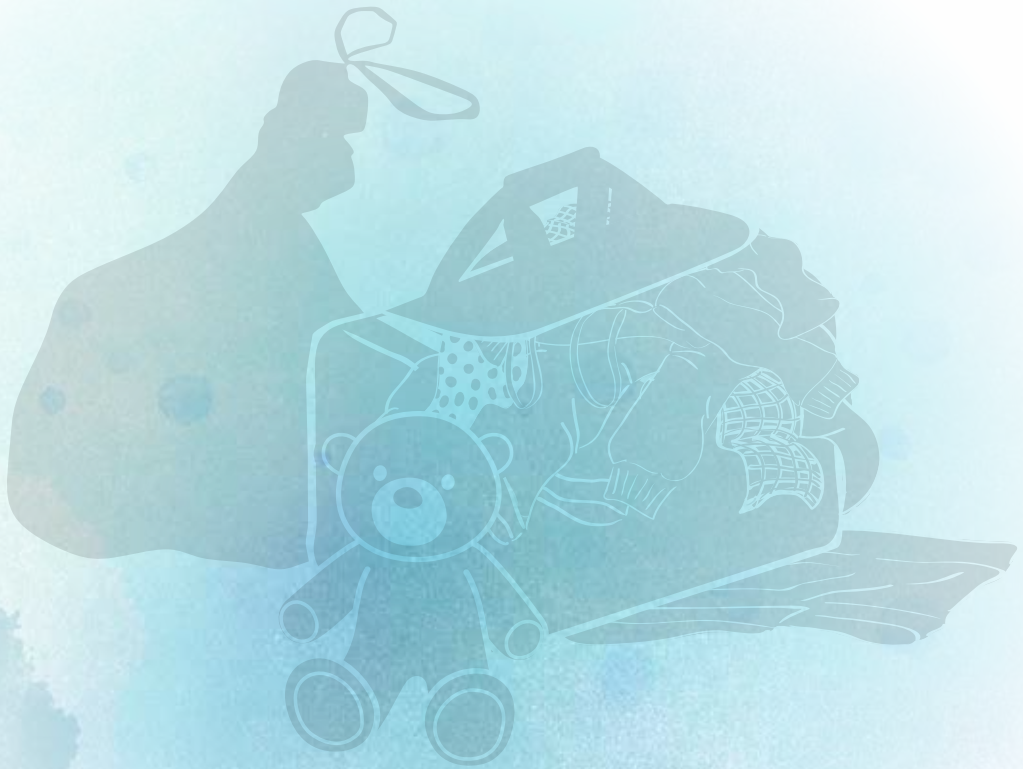
tânisi kîspin ta-kîsêyihtamân ta-sipwêhtêyân?

Kîspin kîkîsêyihtên ta-kisâhtaman âhpô ta-sipwêhtêyan, osîhtâ kwêyâci-kiskêyihtamowin.

tânêhki? osâm nistam ayisiyiniw ka-isi-mâyi-itôtahk kiskêyihtâci owîcêwâkana ê-isi-mâmitonêyihtahk ê-wî-sipwêhtêt, nôtinitowin êkwa mâyi-itôtamawin mâci-ispayin kîkâ-kî-ahkami-ispayin. ayamihcikêwin wâpahtihiwêw kâ-sipwêhtêt êkwa mwêhci kîsipayiyiki êkota anima kakwêskanêyihtâkwan iskwêwak ohci mistahi. êkwa kâ-isi-âyiwâkipayik nôtinitowin, nânitaw isi môy kîkâ-kî-nawasônên ta-papâsi-sipwêhtêyan.

kwayask mâmitonêyihta tânisi ka-isi-sipwêhtêyan.

âyiwâk kwêyâci-wawêyîyani, ka-wêhcasin mêskocipayiwin kiya ohci êkwa kitawâsimisak. tâpiskôc, kîkâ-kî-nitawêyihtên wiyasowêwiyasinahikanis ta-kanawêyimikoyan mwêhci pâmwayês sipwêhtêyani.

sisikoc mâyi-ispayiki kwêyâci-kîsêyih tamowina

Kwêyâci-kiskêyih tamowina itwêman ê-kiskêyih tamon kîkwây ka-itôtman ispihk kîhtwâm nôtinitowin oskêpayiki. itwêman ê-wî-wawêyian pâmwayês kîhtwâm ka-nôtinikawian.

âskaw, kikâ-kî-miskên kési-sipwêhtêyan pâmwayês ka-nôtinikawian, kîspin kinisitawinên ê-isi-ây-itôtahk êkwa tânité ê-wî-wâpahtamihk nôtinitowin. êkonik kê-paspîcik mâyi-itôtamowin itwêwak ê-kihcêyih tâkwak ta-ayâhk kwêyâci-kiskêyih tamowin osâm iyikohk ê-kisiwâsihk kê-nôtinikawian. iskwêwak êkwa awâsisak ohcitaw wiyawâw ka-nôtinâwak paskêwihitowâwi.

apisis kîkway ta-mâmitonêyih tamihk

- tânité ta-kî-itôhtêyan? tâni ka-isi-takohtahisoyân? tânispihk iski nikâ-kî-kisâhtên?
- kîkwây ta-ati-sipwêhtatâyân?
- awîna nikâ-kî-sêwêpitamawâw ta-wîchikoyân êkwa nitawâsimisak?

kâ-itastâhk:

kîkwây ka-otinaman

- kê-itasinahikâtêk êkwa ê-wîhtamîhk, tâpiskôc Social Insurance Number (SIN), kiya êkwa kitawâsimisak onihtawikiwasinahikana, nistam-iyiniwasinahikana, âpihtawikosisâniwasinahikêwin, miywâyâwiniwasinahikêwin, êkwa kipamihcikêwasinahikan.
- sôiyâw, sôniyâwîhkânak, sôniyâwasinahikan, sôniyâwikamikowasinahikan.
- maskihkiya kê-âpacih tayan êkwa kitawâsimisak kê-otinahkik mâna.
- kisêwêpicikan.
- kihci-kîkwaya akihtâsowina, ita kê-wâh-wîkîcik, aniki ohci kêhciwâk kiwîcêwâkanak âhpô kiwahkômânak âhpô âpacihcikana ita kê-wîkiyan.

kakwêyimîwin: iskona apisis sôniyâw âspîhcinâk mâna, êkwa kâtâ ita iski nitawêyihcikâtêki.

kakwêyimîwin: cikâstêpita kichi-masinahikan tâpiskôc wiyasowêwasinahikana, ka-yîkatênisowasinahikana, êkwa sôniyâwikamikowasinahikana êkwa kanawêyihta ita awiyak kê-tâpwêwakêyimat kiwîcêwâkan âhpô kiwahkômâkan wîkikh.

kakwêyimîwin: kiskisowihiso akihtâsowina simâkanisak ohci êkwa ita iskwêwak kê-kanawêyimihcik. êkây kâhtinamani naskwêwasihtâwin sêmâk, êkây pômê, ahkami kêh-kocî!

sisikoc kîkway ispayiki, sipwêhtê sêmâk ê-isi-kaskîhtâyan!

**êkây nakî ê-mâmawsakwanaman kîkwaya kê-itastâhk ...
sôskwâc sipwêhtê!**

mâyi-itôtamawin namôya ihtakon ita pimâcihowinihk:

awîna nikâ-kî-kakwêcimâw ta-wîcihit?

“môy nitohci-kiskêyihên iskwêwi-kanawêyihamikamihk
êsa niya anima.”

(ohci *Aboriginal Women and Family Violence*, kâ-kanâtahk, National Clearinghouse
on Family Violence, Ottawa: Public Health Agency ita kâ-kanâtahk, 2008)

Kîspin kiya, âhpô kotak awiyak ê-kiskêyimat, mistahi kakwêstanêhitâkwan,
sêwiptamawik simâkanisak. ka-pê-itohtêwak ta-nakinahkik nôtinitiwin
êkwa ka-kîsiswâtamohêw ana kâ-mâyi-itôtâsk, êkwa kika wîhtamâk
ê-isi-ayâyan wiyasowêwina.

kikâ-kî-kâhtinên wîcihitowin kîspin kîsêyihamani môy ê-wî-sipwêhtêyan.

kîspin ê-iskwêwiyaw êkwa ê-môsîhtâyan mâyi-itôtamowin, kikâ-kî-kâhtinêwak
iskwêwi-kanawêyihamikamik kîspin astêki kitiskonikanihk (mihcêt mistahi
ita, kikâ-kî-miskawêwak awiya ka-môsâhkinisk). êkây ayâci awiyak, kikâ-kî-
kakwêcimâwak simâkanisak, maskihkîwiskwêw âhpô kâ-atoskâtawât ayisiyiniwa
kâ-mâyikâpawicik kê-isi-itohtêyân cîki **aciyaw kanawêyimiwikamihk** âhpô
kanawêyiwâskahikan isko kîsiswâtahki ka-isi-paminikawiyaw.

anima aciyaw kanwêyimiwikamik âhpô kanawêyiwâskahikan (âhpô iskwêwi-
kanawêyimiwikamihk âhpô âtastâtowikamihk) ita anima kwayask ka-
nâkatohkâtikawin ita kiya êkwa kitawâsimisak kikâ-kîsâhtênâwâw, âskaw nîso-
kîsikâwa âhpô pêyak-ispayiki. mihcêt iskwêwak iskwêwi-kanawêyimiwikamik
ayâwêwak atoskêhâkanak wâsakâm tipahikanihk, êkwa mistahi ayâwak
simâkanisi-sêwêpitamawin ta-wayawîpiskâcîk êkonik ayisiyiniwak
kâ-mâyi-itôtahkik.

kikâ-kî-sêwêpitamawâw iskwêwi-kanawêyimiwikamik âhpô miskâcowi-
sêwêpicikan ta-kakwêcihkêmoyan âhpô ta-wîhtaman kitâcimowin. môy
katâc ta-wîhtaman kiwîhowin. âtiht iskwêwi-kanawêyimiwikamikwa ayâwak
sêwêpicikan êkây kâ-tipahikêhk. mistahi ôhi, iskwêwi-kanawêyimiwikamikwa
kikî-pê-mâyikâpawiwak wîstawâw êkosi kikâ-kî-nisitohtâkwahk kwayask.

êkonik atoskêhâkanak ita anima iskwêwi-kanawêyimiwikamihk kika-
miyikwak, êkwa kitawâsimisak, ita nânitaw ka-kîsâhtamêk, êkwa kikâ-kî-
wîcihikwak ka-kâhtinaman mîciwin, ayawinisa, âsiyânisa, mêcawâkanisa,
kiskêyihamowin êkwa wîcôkamâtowin. kaskihtâwak ta-wîcihiskik ita
atoskêwina tâpiskôc maskihkîwinihk, sôniyâw-wîcihitowin, wiyasowêwi-
pîkiskwâtowin, êkwa ita nânitaw oski ka-wîkiyan, kîspin êwako anima ê-isi-
nitaweyihaman. otatoskêhâkanak aniki ita iskwêwi-kanawêyimiwikamihk
môy awiyak ka-wîhtamawêwak awîna ana kâ-mâyi-itôtâsk, âhpô awiyako
kotak, ita kiya kâ-ayâyan isko tâpwêwakêyihamani.

sêwêpicikana anihi ohci iskwêwi-kanawêyimiwikamikwa kikâ-kî-kâhitinikâtêwa
ita sêwêpicikana.

âhpô kikâ-kî-nitawêyihên kakêskihkêmwina kiya ohci âhpô ohci kitawâsimisak ê-isi-mêskocipitamâsoyan pêyakoskân. kimiywâyâwin êkwa miy-waskawîwin kihcêyihâtakwanwa.

- **ayisiyinîwi-paminikêwina** kikâ-kî-wîchikon ta-asawâpahtaman kisôniyâm, ka-miskaman ita kwayask ka-wîkiyan, ê-kâhtinaman pimâcihowi-paminikêwina (tâpiskôc kakêskihkêmwina), êkwa ka-miskaman ita kiwîcêwâkan kâyâpic ê-kiyôkawât awâsisak (kîspin êwako ôma ê-tâpwêwakêyihâman âhpô itasiwâtahki wiyasowêikamik).
- **iskwêwi-masinahikana wikamikwa** kikâ-kî-wîchikon asici, wâwîs êkonik kâ-paminâcik nistam-iyiniwak, âhpô kâ-ayâcik nistam-iyiniw paminikêwina.
- mistahi ita kâ-wîkicik ayâwêwak **maskihkîwiskwêwak êkwa miywâyâwin otatoskêhâkanak** kikâ-kî-wîchikwak êkwa kitawâsimisak. kikâ-kî-mêkiwak mistahi nanâtohk atoskêwina, asici mîa êkonik ohci kâ-pakamahwocik âhpô kâ-otihtinihcik, pîkwêyihâtamowin, môy kwayask kitâpamisowin êkwa pêyakoskâni-mâyi-itôtamowin. âskaw mâna nânitaw, omâmitonêyihcikewi-maskihkîwiskwêw âhpô mâmitonêyihcikani-atoskêhâkan kikâ-kî-ihtakowak.
- âtiht ita kâ-wîkihik ayâwak **mâyi-itôtamohâwi-atoskêhâkanak**. kikâ-kî-wîchikwak êkwa kitawâsimisak ka-miskamêk ita nânitaw kwayask ka-kisâhtamêk, âhpô kâ-otihtikoyan kwêyâci-wawêyîwi-kanawêyihâtamowin, wiyasowêwi-kanawêyihâtamowin âhpô masinahikêwin kâ-itastêk ê-wî-âstê-ayâyan. mâyi-itôtamohâwi-atoskêhâkanak kika-miskamâkwak ita ka-nanâtawihikawiyân êkwa wiyasowêwina ita. kikâ-kî-wîhtamâkwak ihtâwina ê-ayâyan êkwa kika-wîchikwak ka-miskaman âpacihcikana ê-isi-nitawêyihâman. mâyi-itôtamohâwi-atoskêhâkanak kikâ-wîcêwikwak simâkanisihk âhpô âhkosîwikamikwa. kika-sîhkimikwak wî-kakwê-kîsiswâtamâsoyani **nistam-iyiniwi-wiyasowêwi-atoskêhâkanak** kikâ-kî-nisitawinamâkwak atoskêwina isi kîkway ê-nitawêyihâman.
- asici mîna, pokw-îtê ôta kâ-kanâtahk ayâwak **mâyi-itôtamowi-sêwêpicikana**, asici mîna sêwêpicikan êkây ka-tipahikêyan. môy katâc kiwîhowin ka-mêkiyan. kikâ-kî-nisitawinâkwak ita nânitaw ka-wîchikawiyân. asici mîna kika-pêhtâkwak kîspin nohtê-pîkiskwâtaci awiyak ê-isi-ây-ispayian, êkwa ê-isi-môsîhtâyan. mistahi ayisiyiniwak ka-naskwêwasihâtakwak sêwêpicikanihk ita wîstawâw pê-nakiskamwak wiyawâw mîna.

- wiyasowêwi-wîcihitowin kî-kâhtinikâtêw ohci **owiyasowêw âhpô** **owiyasowêwi**-wîcihitâsow, êkwa âskaw ita pîhcosês, môy kîkway ê-itakihtêk. kâhcitin ita wiyasowêwikamik, wiyasowêwi-sêwêpicikan, nistam-iyiniwi-wiyasowêwi-atoskêhâkan âhpô kâ-atoskawât mâyi-itôtâkowak ta-isi-miskaman tânitê kikâ-kî-wîcihikwak, êkwa kîspin kikâ-kî-kâhtinên ita môy ka-tipahikêyan.

kihci-kîkwây: kîspin sêwêpicikêyani kîkihk ohci ita akihtâsowin ê-masinahikâtêk asiwacikanihk nâway masinahikanisihk, êkwa ê-ayâyan ta-isi-papâsi-kâwi-sêwêpicikêyan, êkota ohci sêwêpita kotahk akihtâsowin kîsi-sêwêpitamani anima nistam. kîspin kimôsci-sêwêpicikanih, êkây wanikiskis ta-kâsîpêhaman akihtâsowina ita kâ-masinahikâtêk ê-isi-sêwêpicikêyan. êkosi an âna kâ-mâyi-itôtâsk môy ta-kiskêyihitam ita kâ-sêwêpicikêyan, âhpô kîkwây ê-nohtê-itôtaman. mistahi kâ-mâyi-itôtâkêcik “nitawi-nitawâpênikêwak” ita kâ-sêwêpicikêyan aniki ohci aniki kâ-âyici-kanawêyimihcik.

tânisi ây-ispayin kîspin sêwêpitamawaki simâkanisak?

Simâkanisak poko ohcitaw ka-miyikwak ta-pîkiskwataman patitê, ita êkây ana ohci kâ-mâyi-itôtâsk. kîspin ê-iskwêwiyân, kikâ-kî-kakwêcihkêmon iskwêwi-simâkanis nawac ta-pê-wâpamisk, môy mâka êkosi kapêyi pê-ispâyin, âhpô mîna kikâ-kî-têpwâtâw otitwêstamâkêw.

- simâkanisak, wiyawâw nîkân, ka-kanawêyimikwak kiya êkwa kitawâsimisak, êkwa ka-wîcihikwak kwayask ka-sipwêhtêyan. kîspin kikî-pakamahwokawin âhpô kotak isi ê-mâyi-itôtamawin ispayiki, kikâ-kî-otinêwak ana kâ-wîsakatahosk.
- simâkanisak kikâ-kî-miyikwak âhkosîwi-atoskêwina. kikâ-kî-sêwêpitamâkwak maskihkîwi-otâpânâsk kiya ohci âhpô kikâ-kî-itôtahikwak âhkosîwikamikohk, maskîhkîwi-iskwêwikamikohk âhpô miywâyâwiwikamikohk.
- simâkanisak kikâ-kî-miyikwak wîcômâkêwin êkwa kâwi-kêhcinâhowin, êkwa ka-wîcihikwak ta-wîhtaman êkwa ta-kâhtinacik otaskêhâkanak ka-wîcihiskik. kikâ-kî-oskêpitamwak pimohtahiwêwin kîspin nitawêyihitamani.

kîspin ayisiyiniw kâ-nôtinisk otinihci, kikâ-kî-kipahwâw isko wiyasiwâtihci ita ispîhk wiyasowêwinihk. kâ-misâki otênawa êkosi ôma nîso-tipahikana kikâ-kî-kisâhtam. mwêstasîsi isi, kikâ-kî-pakitinâwak ta-sipwêhtêcik, mâka kîspin owiyasowêwikamik kîsiswâtahki poko ta-kanawêyimiht kipahwowikamikohk.

kîspin kikostamâson, wîhtamawik simâkanisak pâmwayês ana kê-mâyi-itôtâsk pakitnihci. wiyasowêwikamik kikâ-kî-astamawâw kêsi-itâtisit mwêhci pâmwayês ka-sipwêhtêt kipahwowikamikohk. tâpiskôc, wiyasowêwikamik kikâ-kî-wiyasowêw môy kikî-sêwêpitamâsk, âhpô ka-wâpamisk. êkây êkosi itôtahki kê-astamâht, simâkanisak kikâ-kî-otinêwak kâwi.

kîspin kikostâw ana ayisiyiniw ka-mâyi-itôtâsk pakitnihci, kikâ-kî-nohtê-miskên ita nânitaw ka-kisâhtaman, tâpiskôc aciyaw kanawêyimiwikamikohk âhpô kanawêyiwikamikohk.

asici mîna, kikâ-kî-kakwêcihkêmon “papâsi-kanawêyihinasahikêwin”, âhpô “âstê-âyawiwasinahikan” âhpô “pêyatakêyimowasinahikan”. êkoni ôhi wiyasowêwasinahikana kikamotâwak tânisi awa kê-mâyi-itôtâsk pakitinâw ta-itôtahk kîspin ohci kiya êkwa/âhpô kitawâsimisak. tâpiskôc, wiyasowêwin anima kikâ-kî-wîhtam môy pakitinâwak ta-kâhtinisk âhpô ta-pîkiskwâtisk aciyaw isi, âhpô kiya êkwa kitawâsimisak kikâ-kî-kisâhtênâwâw kîkikh, êkwa poko wiya ta-sipwêhtêt.

kîspin awa ayisiyiniw kê-wîsakihisk môy ohci-pimitisam ôhi wiyasowêwininis, kikâ-kî-masinahikêwi-wiyasowihâw âhpô kikâ-kî-kipahwâw.

kîspin ana otâpapiwi-wiyasowêw âhpô okîsiswasiwêw-atoskêhâkan nitawêyihâtâci âyiwâk kiskêyihitamowina mwêhci pâmwayês ta-miyiht, kikâ-kî-kakwêcimik, êkwa omâyi-itôtawêw, ta-pê-itohtêyêk wiyasowêwikamikohk. pâh-pêyak kiyawâw ka-miyikawinâwâw ta-isi-wîhtamêk ê-wâpahtamêk. môy katâc ka-ayâwat owiyasowêw ôm ôhci, kîspin nitawêyimaci, mâka simâkanisak ka-ayâwak ita êkwa kikâ-kî-wîtamawâwak kîspin ê-kostamâsoyan.

âyimîw awiyak kê-kî-mâyi-itôtâht ta-kakwêcihkêmot wîcihitowin. pêyakwan isi ê-wîtâpisômmâhcik pêyakoskânak êkwa âskaw âpacihêwak ka-môsci-wîkikh itahto-kîsikâwa. mâka kîspin papâsi-wiyasowêwi-kanawêyicikêwasinahikan, âstê-âyawiwasinahikan âhpô pêyatakêyimowasinahikan kikâ-kî-wîcihikon kiya êkwa kitawâsiminisak.

tânisi ây-ispayin kîspin simâkanisak wiyasiwâtâci ana kê-mâyi-itôtahk?

Ka-otiniht awiyak kê-mâyi-itôtâkêt kikâ-nâkinâw ta-kâwi-mâyi-itôtahk, kanikê aciyaw. mâskôc kiwîcêwâkan môy kiskêyihtam kê-itahkamikisit anima wiyasowâcîkâtêw. ka-otiniht kikâ-kî-wâpahtihâw simâkanisak êkota ayâwak ta-wiyasowâcîkêcîk êkwa ta-kî-nâkatohkâtisocik kîkway kê-kî-pê-isi-ây-itôtahk. ayisiyiniwak kê-mâyi-itôtâkêcîk kotakak poko ka-nisitohthahkik êkosi ôma nôtinitowi-itahkamisiwin **môy wîhkâc** pakitinikâtêw.

ka-otinihawiyaw môy anima kapêyi owiyasiwâtâw, mâka kîspin itakoki wiyasowêwina, wiyasowâtisowina ka-pimitisahamwak **ta-wiyasowâtiht** ana kê-nôtinisk. pîtosês kikâ-kî-ispayin apisis ita tipahâskâna âhpô piskîwastâwina, mâka pêyakwan isi paminâwak.

môy mîna kikâ-kî-nososkomon, âhpô kinwês ka-kanawêyimikawiyaw, poko ta-ahkami-mâmitonêyihtaman tânisi kê-isi-miyopitamâsoyan êkwa kitawâsimisak nososowin. nawac kika-miywâyânâwâw kiya êkwa kitawâsimisa ta-wîkiyêk ita êkay kê-mâyi-itôtamihk êkwa êkây kê-mâyi-paminahkik. ihtakonwa wîcihitowin ta-kwêskinaman kîkway ê-nitawêyihtaman nama-kîkway ita mâyi-itôtamowin âhpô nôtinitowin.

kîspin ana kê-isi-mâyi-itôtâsk tâpwêtahki wiyasowêwin, âhpô kîspin misakwâw, ka-pakamahwosk âhpô kitawâsimisak, wiyasowêwikamik kikâ-kî-kipahwâw. anima kê-myiht kikâ-kî-tipahikêhâw, ahâw ita ka-âsiwâpamisot pakitnihci, kipahwâw aciyaw, âhpô mâmawi-kîkwaya ômis îsi. ana kê-mâyi-itôtâsk poko kikâ-kî-kâhtinamohâw kakêskikhêmowin ê-isi-pakitiniht isi.

kîspin ana ayisiyiniw kipahwoci âhpô êkay mîna kika-akihtâwak nanâtohk kîkway tâpiskôc kîspin êkây ôma nistam kê-mâyinikêt êkwa iyikohk mâyi-itôtamowin anima. kîspon kostamani, wîhtamaw ana okihci-wiyasowêw âhpô ana kê-atoskawât ana kê-mâyi-itôtahk. wiyasowêwikamik kikâ-kî-âkwamotamohâw wî-isi-pakitinihci, tâpiskôc môy ta-kâhtinisk. âhpô, kîspin osâm kipahwoci kikâ-itwêtakan kiya âhpô kiwahkômâkanak môy kîkway ayâwak mîciwin, êkosi wiyasowêwikamik kikâ-kî-pîtos-âstamawâw, tâpiskôc ka-atoskêhâw ita nânitaw kê-wîkikh.

kîspin ana kê-mâyi-itôtâsk itwêcîk môy ê-kî-itôtahk, poko ka-nitawi-wîhtaman ita wiyasowâtihci. kikâ-kî-pakitinikawin ta-mêkiyan kiwîhtamowin nâway ohci ê-kipahikâtêk âhpô pîtos wikamikosihk ohci ê-kipahikâtêk êkwa ê-cikâstêpitahkik êkosi môy katâc ka-wâpamat kitomâyi-itôtahiwêw mêkwâ-wîhtamani kitâcimowin. asici mîna kikâ-ayâw awiyak ka-wîcôkamâsk cîki kê-ayâyan, ta-âstêhêhisk mêkwâ-wîhtamani.

itahto pîsimwa kikâ-kî-ispayin mwêhci anima ka-mâcipayik wiyasowêwin. kîspin miskahki ana kê-mâyi-itôtâsk ê-itôtahk, ka-wiyasiwâhâwak. an âna okihci-wiyasowêw kikâ-kî-wîhtamâk anihi otatoskêwina kitipahâskânihk

âhpô kipiskîtatâwinihk êkwa kikâ-kî-wîcihik êkwa ka-wîhtamâk ê-isi-ispayik wiyasowêwikamikoht.

kîspin ana kê-mâyi-itôtâsk miskawâw ê-itôtahk, kikâ-wiyasiwâhâwak ta-atoskâtahkik ita kê-wîkit anima ita ohci “otaskîwâwi-wiyasowêwin”, askâw ê-isiyihkâtamihk “wîkihk kê-kipahwot”. otâpapîstawêw-owiyasowêw kikâ-kî-âkwamotamohâw ayiwâk ta-wîcihikawiyân kiya êkwa kitawâsimisak ka-nososowiyêk, tâpiskôc kê-pêyâtakêyimot awiya, môy ka-minihkwêt âhpô ka-otinahk maci-maskihkiya, wîkihk kê-kisâhtahkik êkwa môy ka-sêwêpitamâsk. kakwêcim ana okihci-wiyasowêw êkwa ana kê-atoskawât kê-mâyi-itôtâcîk mwêhci pâmwayês ka-mâcipayik wiyasowêwin kikâ-kî-itôtamwak.

tânisi ây-ispayiwak nitawâsimisak kîspin kîsêyih tamâni ta-sipwêhtêyan?

Kîspin sipwêhtêyani ita ê-mâyi-itôtâkawiyan, kikâ-kî-sâkaskinâtân ta-kanawêyimacik awâsisak. môy kika-wanihâwak osâm môy kiki-sipwêhtahâwak kê-pê-sipwêhtêyan.

kîspin kiteitêyih tèn kitawâsimisak kikâ-kî-mâyi-itôtawâwak, kâhtinik simâkanisak êkwa kakwêcimik ka-wîcêwaskik kiya êkwa kitawâsimisak ita kanawêyimiwikamikohk âhpô ita nânitaw ka-miywâyâyêk. kîspin êkây kê-kî-sipwêhtahacik, wîhtamawik simâkanisak ê-mâyikâpawicik kitawâsimisak.

kîspin kaskîhtâyani mwêhci sipwêhtêyani kîkikh, ta-kî-pîkiskwâtat owiyasowêw tânisi kwayask ta-kî-nâkatohkâtisoyan êkwa kitawâsimisak. owiyasowêw kikâ-kî-wîcihik sâkiskinâhâci wiyasowêwikamik ta-kanawêyimacik kitawâsimisak âhpô onêkikhikomawasinahikan.

kîspin kipîkwêyih tamihikon ê-isikâpawicik kitawâsimisak, kitowiyasowêw kikâ-kî-kakwêcimêw otâpapiwi-wiyasowêw ta-masinahak wiyasowêwin ta-isi-pakitiniht kiwîcêwâkan ta-kiyôkawât awâsisak, âhpô mîna nama-kîkway kâhtinikêwin. otâpapiwîstawêwi-wiyasowêw itasiwâtamwak kîkway isi ê-miywâsik awâsisak ohci. kiskisi isi môy mâna êkosi ipayin otâpapiwi-wiyasowêw ita môy kê-pakitiniht ta-kâhtinâht awâsis êkwa onêkikhikomimâw. kîyam kîspin ôhi kiyôkâtowina môy ati-asiwâpamâw, kikâ-kî-osihtân isi awiyak kotak ta-wîcêwisk wî-naskwênatwâwi êkwa kê-nîhciwêpinatwâwi ta-manâ-mâyi-ispayik kîkway.

kinosoiwiwin êkwa kê-nososowihicik awâsisak nîkân-akihmakan. êkây kisâhta ita kê-mâyâhtahk kîkway osâm ê-pîkwêyih tamani tânisi ê-wî-pêyako-nâkatohkawacik kitawâsimisak. kanawêyimiwikamikwa kikâ-kî-miyikon kiya êkwa kitawâsimisak aciyaw wîcihitowin mêkwâ-natonamani wâskahikan ekwa kînwêsîs isi ka-wîcihikawiyan. kitowiyasowêw kikâ-kî-wîcihik ta-kakwêcimat otâpapiwi-wiyasowêw ta-kîsiswâtât kotak onêkikhikomimâw ta-tipahikêhahk kiya êkwa kitawâsimisak.

kîspin ayâyani kanawêyimiwasinahikan âhpô onêkikhikomâwasinahikan, takahki naima ta-kanawêyih tamani kîspin wîhkâc mâyikâpawiyani. kikâ-kî-mêkin ê-cikâstêpayihcikatêk kitawâsimis okiskinwahamâtowikamikwa âhpô otawâsisîwiwikamikwa.

kîspin kimâmitonêyih tamihikon êwako ana kotak onêkikhikomimâw âhpô awiyak kotak ta-kakwê-otinêwak awâsisak wâhyaw nânitaw itê, âhpô wî-wayawîtahâci ita ohci kê-kanâtahk, wîhtamaw kitowiyasowêw. otâpapiwi-wiyasowêw kikâ-kî-itasiwâtam ana pêyak âhpô nîso onêkikhikomimâwak môy pakitinâwak ta-wayawîtahihcik ita ohci nânitaw (tâpiskôc otênaw, tipahâskân, piskîwastâwin âhpô ohci kê-kanâtahk). otâpapiwi-wiyasowêw kikâ-kî-itasiwâtam aniki awâsisîwi-taskamowasinahikêwin ka-kanawêyih tamohâwak wiyasowêwikamikohk. âyiwâk kiskêyih tamowin tânisi ka-isi-itôtamihk kîspin

mâmitonêyih tamikoyani awâsisak mâna kâ-wayawî tahihcik ôta kâ-kanâ tahk (isiyihkâtêw âkâmaskîwi-awâsisîwi-otinâwak) kikâ-kî-miskên ita <https://travel.gc.ca/assistance/emergency-info/child-abduction-welfare>.

tânisi nikâ-kî-sôhkosiwin mîna maskawisîwin ta-kîsiswâtamâsoyân kâhkiyaw ôhi?

Pêyak iskwêw kâ-paspî tahk pâyakoskâni-nôtinitowin wîhtam pâyak tâpwêwin opimâtisiwinihk ohci: “âyiwâk kiskinwahamâtowin ayâyahko, âyiwâk kiskêyih tamowin êkwa oski-kîkwây kikâ-kî-kiskinwahamâsonaw, êkwa kikâ-kî-mâmawikâpawinânaw ta-âyiwâki-kiskêyih tamâhk ta-âyiwâki-miyo-pimâtisiyahk.” kî-sôhkikâpawiw, asici mîna, okiskinwahamâtowinihk ohci kî-ati-kiskêyih tam otiyinîmîwin êkwa opimâcohowin. êkoni ôhi kî-wîcihikow ka-miskahk sôhkosiwin ta-sipwêhtêt ê-isi-pê-pimâtisit nôtintowinihk, êkwa ta-ati-pimohtahisot miyo-miywâyâwinihk. kî-mâci-kiskisiw ê-pê-isi-kiskinwahamâkot omosôma êkwa ôhkoma, êkwa mâci-pêhtam itwêwina otiyinîmipanak kapêyi kâ-kî-pê-isi-pîkiskwêcik kê-isi-miyo-pimâtisihk.

kîspin kimôsîhtân isi, âhpô ê-kî-môsîhtâyan, mâyi-itôtamowin âhpô nôtinitowin, kiskisi kipimâcihowin kika-miyik **sâpôtêyih tamowin**. êwako ôma kisôhkosiwin!

kîspîn ê-ayimîyan ta-kîsêyih taman tânisi ka-itôtaman, êkwa kiwanêyih tamihikon, kikâ-kî-mâcihtân ta-ohpinaman kisôhkêyimowin êkwa kisôhkosiwin.

mistahi kîkwâya kikâ-kî-itôtên ta-sôhkosiyân, âyiwak pakosêyih tamowin êkwa pâyakowin:

- pîkiskwâta kîkwaya isi awiyak kâ-tâpwêwakêyimat ... môy katâc ka-wîhtamawat kâhkiyaw, iyikohk isko kaskîhtâyani ê-nohtê-wîhtaman.
- kékâc tâhtwâw otênaw ayâwak mêtawêwikamikwa, kaskikwâsowîwak, “okâwîmâwa êkwa oski-awâsisak”, AA êkwa AI-Anon mâmawi-apiwak minihkwêwin ohci, kîsi-ohpikiwak ita kâ-kiskinwahamâsohk, Friendship Centre otatoskêwina êkwa ayamihcikêwikamik. itohtêyani ita ôhi ita êkwa kâ-mâmawapistâtocik kimiyik kimâmitonêyih cikanihk êkwa kitêhêhihk âstê-ayâwin kâ-pîkwêyih tamihikoyan, môy kâ-tâpwêtâsoyan, êkwa kâ-atâmêyimisoyan êkwa kâ-kostaman kîkway kâ-môsîhtâyan ... kika-kîwân ê-ati-oski-sôhkosoyan êkwa ê-manâcihisoyan.
- nitawi-pâyako-wîtapih ta aciyaw askiy, âhpô mîna asici kitawâsimisak êkwa ê-tâpwêwakêyimat kiwîcêwâkanak âhpô kiwahkômâkanak. kâhkiyaw itwêwak patitê kâ-ayâyan kimiyik sôhkêyih tamowin, pakosêyih tamowin êkwa pîhcâyihk âstê-ayâwin. kikâ-kî-miskên “ta-wîtâpisômisoyan”.

- mihcêt ayisiyiniwak miskamwak isihcikêwina tâpiskôc kâ-iyinîmîwi-
isihcikêhk, kâkîsimowin, wâsakâ-nanâtahiwêwin, êkwa ê-itohtêhk
ayamihêwikamikohk miyikwak sôhkêyih tamowin. êkosi itahkamikisiwina
wîcihikwak ka-wâpahtahkik otispayiwîn kêhcinâ kwayask, êkwa kwayask
ka-ati-miyo-kîsiswâcikêwak.
- kîspin kititêyih tèn ê-ayâyan nanâtohk aspinêwin, kîkâ-kî-wâpamâwak ita
otaspinêwi-kakêskihkemow tânisi kâ-isi-nanâtahihikawiyân kâ-ih takoki.

êkây kîspin miskamani sôhkosowin ta-kakwêskinaman kipimâtisiwin kiya ohci,
êkosi mâmitonêyimik kitawâsimisak êkwa pimâtisiwiniwâw êkwa onîkânîwîwâw.
pêyakwan isi pêyak iskwêw kâ-kî-itwêt

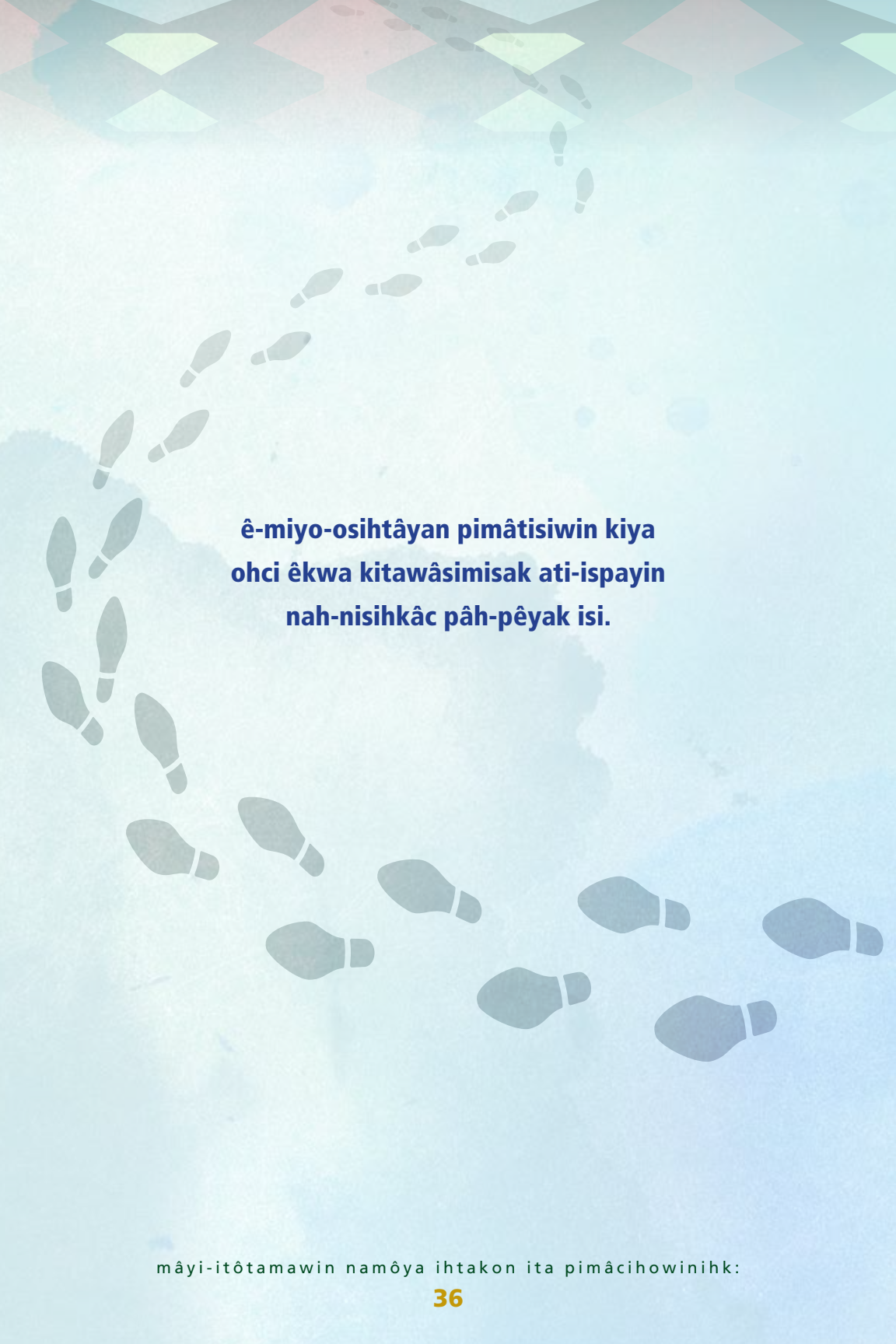
“nitawâsimisak ninîkânôhtahikwak.

tâpiskôc kâ-wâpamacik ê-wâh-ohcipitahkik okâwiwâwa ocihciy.

êkosi êsa, ocipitamwak kimâmitonêyihcikaninaw, asici mîna.

êkosi, kâhkiyaw kika-nîkânôhtânaw.”

**ê-miyo-osihtâyan pimâtisiwin kiya
ohci êkwa kitawâsimisak ati-ispayin
nah-nisihkâc pâh-pêyak isi.**

mâyi-itôtamawin namôya ihtakon ita pimâcihowinihk:

itwêwin ê-isi-âpacihtâhki ita masinahikanisihk

kâsînamâkêwin: *kîyâm ê-ây-isi-wîhtamihk ôhi kwayaskwîhtamowina ta-wîcihikoyan ka-isi-nisitohtaman, môy ôhi kâhkiyaw wiyasowêwiwîhcikana. êkoni ôhi kâ-môsci-âpacihtâhk wîhcikana. kîspin kinitawêyihtên âyiwâk kwayask wîhcikana ita kâ-ispayian, mâhti kâhtitin owiyasowêw âhpô kâ-atoskâhik wiyasowêwin.*

nôtinikêwin

nôtinikêwin ispayin mâna awiyak kâ-âpacihtât maskawisîwin, âhpô kâ-isi-itwêt ê-wî-âpacihtât maskawisîwin, awiyak isi âhpô môy kâ-isi-mêkit pakitinêwin. pakitinêwin anima kâ-maskawîtôhik âhpô kâ-kostahk môy anima tâpwê pakitinikêwin.

tipahikêstamâkêwi-wiyasowêwina

êwako ôma wiyasowêwikamik kâ-itasiwâtiht kîsi-otinihci êkwa wiyasiwâtâw. wiyasowêwikamik ta-kîsêyihitamwak kîspin awa ayisiyiniw ta-kî-pakitiniht êkwa kîspin ta-âkwamohtamât kanawêyihitamowin, tâpiskôc môy ta-kâhtinisk wîhkâc. âhpô, otâpapiwi-owiyasowêw wî-tipahikêstamâkêwi-wiyasowêwinihk kâ-kîsiswâtam kîspin ana kâ-mâyi-itôtahk ta-kî-kipahoht isko kîsi-nîpawîstahki kâhkiyaw ita wiyasowêwikamikohk. tipahikêstamâkêwin asici mîna isiyihkâtêw “pitamâ kâ-isi-pakitiniht”.

wiyasowêwasinahikanis

kîspin kikostamâson ta-nosowiyian, mâka môy kinohtê-sêwêpitamawâwak simâkanisak ta-wîcihiskik, kikâ-kî-kâhtinên wiyasowêwasinahikanis ita ohci môsci-wiyasowêwikamikohk âhpô opêyakoskâni-wiyasowêwikamikohk ê-itasinahikâhtêk êwako ana kâ-mâyi-itôtâsk poko môy kê-itasihkâsk, itowâhk mâna isiyihkâtamwak *nakinwêwiwasinahikan*. ta-kî-kâhtinaman wiyasowêwi-wîcihitowin ta-kiskêyihitam kîkway itasi ê-itakoki môsci-wiyasowêwikamikwa âhpô opêyakoskâni-wiyasowêwikamikwa ita tipahâskânihk âhpô piskîwastâwina âhpô êtikwê kika-wîcihikon. kwêyâci-kanawêyicikêwiwasinahikanis âhpô *kwêyâci-itasiwâtasinahikêwina* itowâhk ôhi môsci-wiyasowêwikamikwa êkwa ihtakonwa ita tipahâskânihk âhpô piskîwastâwina ita pêyakokâni-nôtinowî-wiyasowêwin. kikâ-kî-miyêwak ana kâ-mâyi-itôtahk ita pêyako-wîkiwi-wasinahikanis (kiya poko êkwa kitawâsimisak poko êkota kikâ-kî-wîkiwak - môy ana kâ-mâyi-itôtahk) ita wîkihk, yîkatênâw ana kâ-mâyi-itôtahk wîkiwâhk ohci, itasiwêwak tânispîhk kikâ-kî-kitôtisk ana kâ-mâyi-itôtâht êkwa kotaka ta-wîcihikot. ta-kî-kâhtinat owiyasowêw ta-wîcihisk ka-miskaman itahto kîkway wiyasowêwina kâ-ihtakoki ita tipahâskânihk âhpô piskîwastâwinihk êkwa kîspin ta-kî-miyopayik.

mikoskâci-wiyasowêwina

kîspin kisêhisin osâm awiyak ê-kâh-kîhtwâmi-pimitisahosk âhpô ê-kâh-kâhtinisk êkwa môy ê-isi-nitawêyihitamâcîk êkosi, âhpô ê-kâh-kitâpamisk âhpô ê-isi-isâyât tâpiskôc ê-nohtê-mâyi-itôtâsk, kitawâsimisak âhpô kiwahkômâkanak, ê-pîkonahk anima wiyasowêwin êkwa isiyihkâth mikoskâci-wiyasowêwin. âskaw mîna isiyihkâtamwak pimitisahikêwiwin.

okihci-wiyasowêw

êwako ana owiyasowêw (âskaw kâ-isiyihkâtahkik ôkimâwiyasototini-wiyasowêw âhpô ôkimâwiyasototini-itasiwâcikêw) êwako ana kâ-nîpawîstamawât okimânâhkwa (kâ-isiyihkâtahkik ôkimâwiyasototin) kiya ohci. êwako okihci-wiyasowêw pihtokwatâw kitisihcikêwin wiyasowêwikamikohk ispîhk kîspin mâyinikêci awiyak, êkwa kikâ-kî-nitawêyihcikâtêw ana kâ-mâyi-itôtâht, âhpô opîkiskwêstamâkêw, ta-wîhahkik otâcimowina nistam otâpapîwi-wiyasowêw. êwako ana kâ-wiyasiwâtiht ka-ayâwêw otowiyasowêma, isiyihkâtâw awa kispêwâsowêwi-wiyasowêw âhpô mîna kispêwâsowêwiyniw.

wiyasowêwasinahikan (onêkikhikomâwi-wiyasowêwin)

kîspin kihayâwâwak kitawâsimisak, wiyasowêwin itwêmakana kiya poko ê-nâkatohkâkêyan êkwa ê-kîsiswâtamawacik opimâtisiwiniwâwa (tâpiskôc ka-isi-ohpikihihcik êkwa okiskinwahamâtowina). kîspin ê-kanawêyimacik, kitawâsimisak mâna kiwîcâyâmikwak, mâka kâh-kiyôkawêw ana kotak onêkikhikomâw. awâsisiwi-kanawêyihamowin kikâ-kî-pêyako-kanawêyihamâsohk, ita mâna pêyak onêkikhikomâw itasiwâcikêw kâhkiyaw ohci awâsisak, âhpô nîswâyi-kanawêyimêwak, ita nîso onêkikhikomâwa nîso-itasiwâcikêwak. kotak mîna itwêwin, tâpiskôc “onêkikhikomâwi-wiyasowêwin” kikâ-kî-âpacihcikâtêw ita kitipahâskânihk âhpô kipiskîtastâwinihk. onêkikhikomâwi-wiyasowêwin itasiwâtam tânisi ê-isi-kîsiswâtamohihcik awâsis êkwa tânisi ka-isi-osîhtâhk, êkwa tânisi awâsis otâyiwêpiwin ta-kî-nîso-âsôwi-wîcihitâsocik onêkikhikomâwak.

pêyatakêyimo-wasinahikan

kîspin kikostên kinososowiwin, kikâ-kî-kâhtinên anima pêyatakêyimo-wasinahikan, asici mîna isiyihkâtêw “pêyatakêyimo-pakitinikêwin”. êwako ê-kîsiswâtamihk ita wiyasowêwikamik kâ-isi-itasiwâtahkik ana kâ-mâyi-itôtahk. tâpiskôc, môy ana ka-ohci-pakitinâw ta-wâpamisk, ta-masinahamâsk, âhpô ta-sêwêpitamâsk. kîspin pîkonahki ôma, simâkanisak kikâ-kî-otinihiw. kîspin kinitawêyihcîw âyiwâk kiskêyihamowina êwako ôma pêyatakêyimo-wasinahikan kikâ-kî-kakwêcimâw simâkanis âhpô owiyasowêw.

waskawîwi-wiyasowêwin pakitinihci

êwako ôma wiyasowêwin kikâ-kî-âkwamohtamohâw itasiwâwinihk ana ohci kâ-mâyinikêt. awiyak ita ka-ahiht waskawî-wiyasowêwin pakitinihci kika-âkwamohtamohâw ka-isi-waskawîw ispîhk pê-wayawîci, tâpiskôc poko ta-kahtinahk kakêskikhêmowin.

wiyasowâtowin

kîsi-miskawaci awiyak tâpwê ê-kî-itôtahk wiyasowêwi-mâyinikêwin, kikâ-kî-kipahwâw, ê-isiyihkâtêk nâkatohkâtikowi-wiyasowêwin, ta-isi-paminiht otiskinikaniwâwa, ê-isiyihkâtêk ita kâ-wîkihk wiyasowêwin. êkosi ispayiki isi ispîhk awiyak poko ka-kîsihtât okipahowin otiskonikanihk, âkwamohtamohâw itahkamisiwina ana aysiyiniw, tâpiskôc môy ka-sipwêhtêt ohci wîkihk kâ-kîsikâyik âhpô itowâhk kîkwaya isi, âskaw isiyihkâtamwak “wîkihk kipahowin”. âhpô mîna kikâ-kî-itisahwâw isi ta-atoskêt ita iskonikanihk, tâpiskôc ê-wîcihât isi kêhtê-ayak.

